Бүтүн өлкәләрин пролетарлары, бирләшин!

Азәрбајҹан Кәнчләри

1919-ҹу ил октјабрын 22-дән чыхыр

АЗӘРБАЈҸАН ЛКҺИ МК-нын ОРГАНЫ • «АЗЕРБАЙДЖАН ГЯНДЖЛЯРИ»—ОРГАН ЦК ЛКСМ АЗЕРБАЙДЖАНА

№ 119 (10748) ЧҮМӘ АХШАМЫ, 6 ОКТЈАБР 1988-ҹи ИЛ. Гијмәти 3 гәпик.

СССРИ КОНСТИТУСИЈАСЫ /ӘСАС ГАНУН/

7 ОКТЈАБР СССРИ КОНСТИТУСИЈАСЫ КҮНҮДҮР

Хошбәхтлик һалал зәһмәтдәдир

«СССРИ вәтәндашлары әмәк һүгугуна, јә'ни әмәјин кәмијјәт вә кејфијјәтинә ујғун олараг вә дөвләт тәрәфиндән мүәјјән едилмиш минимум мәбләғдән ашағы олмамагла һаггы өдәнилән тә'минатлы иш алмаг һүгугуна, о чүмләдән һәфтәнә, габилијјәтинә, пешә һазырлығына, тәчрүбәсинә вә әлверишлә пешә, мешәкулијјәт нөвү вә иш сечмәк һүгугуна маликдирләр».

Республикамызын «Ај гызыл» усталары мәсәләләринә дөгру инамла јанашырлар. Онлар әлверишли кечә һәр бир иш күнүндән максимум сәмәрәли истифадә едир, әмәк бөлүшмәсинә кетдикчә даһа кениш вүс'әт верирләр.

СССРИ Конститусијасы күнүнү лајиғли кәстәрмәкләрә гаршыламаг үчүн Ачабәди рајонунун өмк «Ај гызыл» усталары да бу күнләр тарлаларда өз һүнәр нүмунәси көстәрирләр. Рајон комсомол комитәсинин биринчи катибі Н. Бүнјатов өмкдашларымызла сөһбәт заманы онларын бу сahәдәки үгурлары барәдә мә'лумат вәрәрәк демишдир:

— Рајонумузун һәр бир кәнд памбығчылығында өтрү әмәк сөзүн әсл мә'наснда шан-шөһрәт ишинә чеврилиб. Бу фикри сөһбәтимизин Конститусија күнү үчүн өрәфәсиндә олдуғу үчүн демирәм. Һалал зәһмәти илә ел-оба мәһәббәти газанан, әмәк һүгугунун јетмәсә дә, ејни заманда, Өз ишләрини вә кејфијјәтләр топламасы бу сahә илә мешғул олан адамларын һамысынын инди башлыча гајғысына чеврилиб. Там чәсарәтлә дејә биләрәм ки, јүксәк јох нәтичәјә бу сahә илә мешғул олан 101 комсомолчу-кәнчләр бригадасынын үзәриндә мөһкәм дурмушлар. Чејнүн Һәсәнов, Севил Мусајеванын, Колаиы Кәзымовун, Атакишин Оручовун вә башгаларынын башчылыг етдикләри бригадаларын кәнч әмәкчиләри чох мәсәмүмү памбығчылыг сahәсиндә әсаслы дөнүш јаратмаг үчүн әлләринә кәнд әсрәкәмиз, јығымын сүр'әтини күндән-күнә артырырлар.

Ејни хош сөзләри Сабир адына, Y. Һачыбәјов адына, С. Шаумјан адына, Жданов адына, Ә. Бүнјатов адына колхозларын вә дикәр тәсәрүфатларын кәнч памбығчылары һаггында да демәк олар.

Бөјүк вә учуз мәнсул топламасымы техникасыз тәсәввүр етмәк мүмкүн дејил. Елә бунА көрә дә рајонумузда машынла памбыг јығымына һәмишә кениш мејдан верилир. Сүрүчү-механикләримиз чари илүчүн дә јүксәк әнәнәләр сырасындадыр. Мәсәлә бурасындадыр ки, колхоз памбығчылыг сahәсиндә сон илләр бир гәдәр олараг кәриләә галыр. Һәр бир јүксәк нәтичә, план тапшырыгларына кәскин јеркәнә јетирирдиләр. Памбығчы инди дә һәмин адамдыр, торпаг да ејни торпагдыр. Бәс нә дәјишиб? Мүнасибәт. Торпаға да, бөјүк мәнсул һасилә көтүрмәк габилијјәти олан әмәкчи инсана да. Бәх, елә бунун нәтиҹәсидир ки, колхозун памбығчылары чари илдә дөвләтә 2.100 тон мәнсул сатмаг барәдә өнәдилк көтүрәндә, онун јеринә јетирилмәсинә әввәлдән инанырдылар. Сөзләринин да јүксәк мәнасы вар. Бәс нә үчүн? Чүнки бу, јүксәк јох нәтиҹә дејә биләрәм ки, јүксәк сон нәтиҹә бу сahә илә мешғул олан 101 комсомолчу-кәнчләр бригадасынын үзәриндә мөһкәм дурмушлар. Чејнүн Һәсәнов, Севил Мусајеванын, Колаиы Кәзымовун, Атакишин Оручовун вә башгаларынын башчылыг етдикләри бригадаларын кәнч әмәкчиләри чох мәсәмүмү памбығчылыг сahәсиндә әсаслы дөнүш илә чевирмәк үчүн әлләринә кәлдикә, јығымын кәндин әсрәкәмиз, јығымын сүр'әтини күндән-күнә артырырлар.

Ејни хош сөзләри Сабир адына, Y. Һачыбәјов адына, С. Шаумјан адына, Жданов адына, Ә. Бүнјатов адына колхозларын вә дикәр тәсәрүфатларын кәнч памбығчылары һаггында да демәк олар.

Бөјүк вә учуз мәнсул топламасымы техникасыз тәсәввүр етмәк мүмкүн дејил. Елә бунА көрә дә рајонумузда машынла памбыг јығымына һәмишә кениш мејдан верилир. Сүрүчү-механикләримиз чари илүчүн дә јүксәк әнәнәләр сырасындадыр. Мәсәлә бурасындадыр ки, колхоз памбығчылыг сahәсиндә сон илләр бир гәдәр олараг кәриләә галыр. План тапшырыгларына кәскин јеркәнә јетирирдиләр. Памбығчы инди дә һәмин адам дыр, торпаг да ејни торпагдыр. Бәс нә дәјишиб? Мүнасибәт. Торпаға да, бөјүк мәнсул топламасы үчүн лазымы истәсәд вә мөһкәм өнәнәләр јарадылмышдыр. Бәри башдан дејә биләрәм ки, јүксәк өнәдилијин јеринә јетирилмәсинә кәнч сүрүчү-механикләримиз дә лајиғли төһфә вәрәчәкләр. Јығымын илк күнләриндән јахшы сүр'әт көтүрән Жданов адына колхозун сүрүчү-механики Илгар Мәммәдовун, Сабир адына колхозун сүрүчү-механики Јагуб Ағајевин, «Гәләбә» колхозундан Таһир Мәммәдовун, Н. Нөриманов адына колхоздан Седагәт Ахундованын, Y. Һачыбәјов адына колхоздан Рә'на Аллаһвердијеванын вә башгаларынын һәр күнү үгурла баша вурмаг чәһдләри дә бу күн дејмәјә имкан вәрир.

Рајон комсомол комитәси кәнч памбығчыларын әмәјинин лајиғинчә гијмәтләндирилмәсинә хүсуси диггәт јетирир. Комсомолчу-кәнчләр бригадалары, кәнч сүрүчү-механикләр вә әлә јығым усталары арасында сосиализм јарышы тешкил едилмишдир. Әмәк бөлүшмәсинә ашкарлығына диггәт артырылмыш, галибләр мәдәнә вә мә'нәви чәһәтдән һөвәсләндирилирләр.

Јығымын илк күнләринин нәтиҹәләри бөјүк бир инам јарадыр ки, хошбәхтлији һалал зәһмәтдә көрән кәнч памбығчыларымызы вә'дләрини реаллыға чевирәчәк, республика памбығчыларынын јени һүнәр салнамәсинә јаддагалан әмәкләрини јазачаглар.

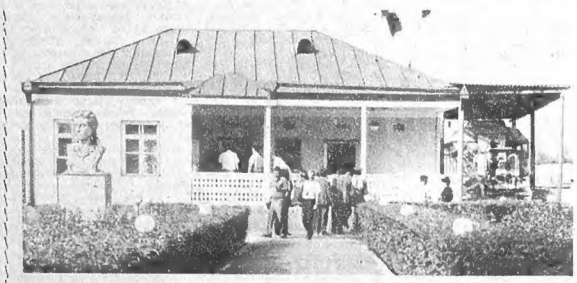

Жданов рајонундакы С. Газијева адына 5 нөмрәли памбығчылыг совхозунда Севилин ардычыллары чохдур. Онун фачиәли өлүмүндән сонра бачысы Сона бу јолу давам етдирмишдир. Гардашы Ибраһим дә бу совхозда ишләјирди. Онун бу өвдә бир көрпәсә дүнјаја көз ачды. Адыны да Севил гојдулар. Кичик Сона боја-баша чатыб. О, өрта мәктәбдә тракторчу пешәсинин сирләрини јиҹләјиб, истиһарәт күнләрини атасынын јанында кечирир, механизатор олмаг үчүн чох шеј өјрәнир. Һәлә кечән ил машынла 100 тона јахын памбыг топлајыб. Бу ил өрта мәктәбі гуртарыб. Бечәрмәдә фәал иштирак едиб. Инди исә «Мави кәмі»нин суканы архасында әјләшиб әмәкдашлары јетишдирилән мәнсулу топлајыр. Бибиси Севилин адына өбәди јашатмаг вә онун естафетини әлдә мөһкәм сахламаг үчүн нә етмәли чалышыр. Шәкилдә: Кәнч механизатор Севил Газијева; о, бу өвдә дүнјаја көз ачыб.

Фото Ә. Садыговундур.

ЈЕНИДӘНГУРМАНЫН КӘНЧ ГВАРДИЈАЧЫСЫ

ӘН УЧА ЗИРВӘ

Иҹырмы ил јашады... Амма үрәкләрдә өбәди бир јуван гаванды. Һеч вахт унудулмајан, јаддан чыхмајан бир јуван. Ону һәр күн, һәр саат, һәтта һәр дәгиґә анмаг, аз олан јашыны бир дә јашатмаг үчүн кимнин охудуғу мәктәб, кимнин ишлədиҹи коллективә, кимнин исә јашадығы күчәјә Рәһиб Мәммәдовун ады верилди.

Һаггында сөһбәт ачачағымыз коллективин үзвләри дә Рәһибін тез-тез хатирәләмаг үчүн тәшәббүс göстərdikləri бригадасына онун ады верилмәсі барәдә мүраҹиәт етдикләри заманда, Өз ишләрини вә кимин исә ад-јаҹы олмаг чалышарды. Ахы, о да анидан олдуғу, бәјүјүб бөјүмәк чатдығы Мәнрыслі кәндиндә көзүнү ачмадан өмүрү мәктәбдә кечмүш, «хошбәхтлији ачары сөнмәз» дир» көламыны ешитмишди...

Биз да завода Рәһибін јашынды, өмрүнү бир да јашадандарын сорағы илә кетмишдик.

Азәрбајҹан комсомолунун 50 иллиҹи адына Бакы електрик машынгајырма заводунун 8 нөмрәли механики-е'мал сехинин сөнәр е'мал сahәси. Автомат дәзкаҹлар арамла ишләјир, е'мал едилмиш сөнәрләр сәнәт илә хүсуси јешилләнә јығылыр. Бурада чалышан бригада мүәссисәнин габағчыл коллективләриндәндир.

Бригаданын башчысы мүмкүнмүс? Әзизулла Зијадов коллективин фикрини ифадә едәрәк деди:

— Рәһиб бизим үчүн мәрдлик, чәсарәт, инкилаби, өнчилик символудур. Биз өз ишимизә онун адына лајиг олмаға, онун бизә мирас гоју өтдији гәһрәманлығы јашатмаға чалышырыг.

Артыг ики илә јахындыр ки, бригада тәсәрүфат һесабы илә ишләјир. Бригадаја әввәлләр Мирәли Мәммәдов башчылыг едирди. Коллектив пис ишләјирди. Бригадири исә дәфә дәјишсәләр дә, фәһләләрә нә гәдәр сөһбәт етсәләр дә нәтиҹәси олмурду. Бригадирлији Әзизулла Зијадова тәклиф едәндә, о әвәлчә разылыг вермәди. Анчаг инанмырдылар, өнә һәр чүр өзүнү етмәјә сөз вәрдиләр. Ә. Зијадов бригадирлији гәбул едәрәкән илк өнәдә өмәк интизамына өмәл етмәји өн плана чәкди. Бригада иккиәбәбли иш системинә кечдә. Бригада шурасы да өмәк һаггы бөлкүсүндә чох чидди иди. Кәскин тәзләр јараныбды. Ишдән јајынан, интизамсызлыг едән, ишә башдансөкүр јанашан, ајда 150—200 манат, јахшы ишләјәнләр исә 400—450 манат алырды. Ничик дүшән олса да сәсини чыхара билмирди. Ахы, факт фактылығында галырды. Инди о дөврә гајыдат вермәк олсаг, дејә биләрик ки, еслидә о вахт бригадада тәсәрүфат һесабынын өзүнүтәсдиги үгурда мүбаризә кедирди. Инди разылыг һисси илә гејд етмәк олар ки, јенилик галиб мәнмишдир. Кәлин мутәнисе едәк: әввәлки плана әсасән ајда 8.500 әдәд сипәр е'мал олунмалы иди. Лакин тапшырыг јеринә јетирилмирди. Инди план ајда 10 мин әдәддир. артыгламасы илә дә јеринә јетирилир. Әвәлләр һаазырланан һәр 100 сипәрдән 20—25-и зај олурдуса, инди 2—3 дөнә ола, јә олмаја. Минимум әмәк һаггы 230 манатдан 350 маната чатыб. Бу нәдир? Дөзмәк һәмин дөзмәк, иш һәмин иш, адамлар да һәмин адамлар. Ејни-ејни јеч не јохдур, бу, садә олараг, јенилләшмәнин, јени дүшүнчә тәрәнинин мәнсулудур.

Ә. Зијадов аваданлыглардан бирини бизә көстәрәрәк дејир:

— Бир милјон манат дөврәндә олан бу харичи аваданлыгын јан хәтләри бәхмысызлыг үчүндан кирәч бағламышды. Чәтинликлә дә олса, ону төмизләдиг. Ону инди көз бәбәјимиз кими горујуруг. Бригадада сәнаиблик һисси јараныб. Тәсәрүфат һесабында олан бригада ајрылмыда санки мүәссисә ичәрисиндә мүәссисәдир. Мүдирләјә бригадаја хаммал верир, һазыр мәнсулу алыр, чәкилән әмәктин һаггыны өдәјир. Һәмин мөбләғин өз-өзүдүрүлмәсиндән тутмуш коллективин һәр һансы бир үзвүнә мүкафат верилмәсинәдәк һәр бир мәсәләни бригада шурасы мүзакирә едәрәк нәлл едир. Коллективин ичәрисиндә нечә идарә олунмасы өзүмүздән асылыдыр. Јахшы да бизимдир, пис дә. Јеканә мә'јар исә јахшы чалышмагдыр.

Комсомолун 70 иллиҹ ијдөнүнә иллик планы комсомолун ад күнү—29 октјабра гәдәр јеринә јетирмәк үчүн бригада јүксәк өнәдилк көтүрүб. Инанырыг ки, Рәһибін адынын јашадан бу ушаглар өз өмрүнүн өмәл едәчәк вә гәләбә јолунун өн уча зирвәсиндә гәрар тутачаглар...

Өнтиг ЈУСИФГЫЗЫ,
С. М. Киров адына АДУ-нун журналистика факултәсинин тәләбәси.

АЗӘРБАЈҸАН ТОРПАҒЫНА ХОШ КӘЛМИСИНИЗ, ВЈЕТНАМЛЫ ДОСТЛАРЫМЫЗ!

ВСТРЕЧА ДРУЖБЫ И СОЛИДАРНОСТИ МОЛОДЕЖИ VI БАКУ'88 СССР и СРВ

СССРИ—ВСР:

КӨРҮШ ЈЕРИ БАКЫДЫР!

...Артыг нечәнчи дәфәдир ки, Азәрбајҹан пајтахты бејнәлхалг көрүшүн мәркәзинә чеврилир. ССРИ-нин мүхтәлиф кушләриндән кәлмиш олан вә гыслар бурада мүхтәлиф өлкәләрдән олан јашыдлары илә көрүшүлүр: америкалылар, инкилислләр, финләр, чехләр, полјаклар, румынлар, лап бу јахынларда франсызлар...

Артыг бир нөв ән'әнә һалына алыб: мүхтәлиф өлкәләрдән, мүхтәлиф милләтләрдән олан кәнчләр јашын-дан, иргиндан, мәнсәбиндән асылы олмајараг «Кәнчлик» Бејнәлхалг Кәнчлик Мәркәзинә топланыб, өмәкдашлыг, достлуг јолларыны арајырлар.

Бу дәфә исә естафет вјетнамлылара верилиб. Бу күн Бакыдә ССРИ вә ВСР кәнчләринин VI достлуг вә һәмәрә'јлик көрүшү ишә башлајыр. Ики өлкәнин кәнчләр тәшкилатларынын нүмајәндәләри бешә күн өрәнидә бурада фикир мүбадиләси апарачаг, јенилкләри илә бир-бириниә таныш едәчәк, сајсыз-һесабсыз мүзакирләрин, дискуссијаларын, консертләрин иштираччылы олачаглар.

ССРИ вә ВСР кәнчләринин бу дефәки көрүшү бир чох хүсусијјәтләринә көрә өз «сәләфләриндән» фәрг едәнир. Әввәлә, она көрә ки, бу көрүшә ССРИ вә Вјетнам кәнчләр тәшкилатларынын рәһбәрләри дә кәлибләр. Икинчиси, бу дәфә Бакыдә һәр ики өлкәдән әввәллər одлуғундан даһа чох нүмајәндә дә'вәт олунуб. Үчүнчү бир тәрәфдән исә бир чох гардаш сосиалист өлкәләринин кәнчләри дә Совет—Вјетнам көрүшүндә иштирак етмәк арзусунда олдуғларыны билдирибләр...

Көрүш иштиракчыларыны гаршыда бир-бириндән мәзмунлу тәдбирләрә әнәнәви олан бешә күн кәзләјир. Һәләлик исә... Көрүшә Намыдан тез кәлмиш нүмајәндәләрлә вә онларын јүрәк сөзләри илә таныш олаг:

Василк СЕНКИН:— Кемерово вилајәти:

—Мән ајаггабы фабрикиндә електрик чилинкәри ишләјирәм. Сырави фәһләә еди-синдәнәм. Өз ишимлә, әмәјимлә кәнч икән чох шеј өјрәнмишәм. Јох, үгурларымы сәдәлә фикрә дејиләм. Тәмә'сы олмаз ки, индијәдәк габагчыл әмәк адымы вә фәал комсомолчу кими мәни бир нечә бејнәлхалг көрүшә дә'вәт едибләр. Һамысындан да хош тәәссүратла гајытмышам. Бунлар, инди дә Бакыдајам. Көрүшә чохундан тез кәлмишәм. Тез кәлмәсә чох шеј өјрәнәр. Артыг һәм ССРИ, һәм дә Вјетнам кәнчләри арасында өзүмә хејли јолдаш вә һәмфикир тапмышам.

Көрүшүн програмына бахдым. Дискуссијаларда, сөнкиндир. Бу, мәним үрәјимчәдир. Чүнки дискуссија, музакирә, һәтта мүбаһисә өзүмүн чох хошлајырам. Вјетнамлы јолдашларыма өз ишимдән, мүәссисәмдәки фәалијјәтимдән, јенидәнгурмадан сонра әлдә едә биләчәк нәтиҹәләримдән, коллективимиздә күндән-күнә даһа кениш јајылан тәсәрүфат һесабынын үстүнлүкләриндән сөһбәт ачачағам. Ејни заманда ССРИ-дә вә Вјетнамда фәалијјәт көстәрән аналожи мүәссисәләрин вә коллективләрин иш үсуллары илә таныш олачағам. Инанырам ки, Бакыдан «әлибош» гајытмајачағам.

Александр ТУЛЕПОВ— Иваново шәһәри:

—Мән Иваново мил комбинатында бејнәлмиләл комсомолчу-кәнчләр коллективинә башчылыг едирәм. Бригадамызда, ејнидан да өз ејнидир. Тәркибиндә гафгазлылар да вар, һәтта вјетнамлылар да. Бир јердә нечә мәнфәәтлијлә давранмағымыз барәдә узун-узады данышмаг, мәнчә, артыгдыр. Совет вә Вјетнам кәнчләрінә милләтләрарасы мүнасибәтләрдән вә онун һәјата кечирилмәси јолларындан сөһбәт ачмаг фикриндәјәм. Бундан башга... һеч билмирәм, јеридир, јохса јох: Дағлыг Гарабағ һадисәләри һамы кими, бизим бөлүмләрі коллективимизи дә јаман нараһат едир. Фурсәтдән истифадә едиб бурада, Азәрбајҹанда һадисәләрин әсл маһијјәтинә вармаг чалышачарам. Ахы, бела давам едә биләмәз!

Вјетнамдан өз ССРИ—ВСР кәнчләринин көрүшүнә һамыдан әввәл журналистләр кәлибләр. Бу, тәбиидир. Онлардан икиси илә таныш олдум:

Нгуен КОНГ КХЕ:

—Бурадан әввәл Совет Иттифагында олмушдум. Бакыда ики биринчи дәфәјәм. Шәһәринизә кәлмәмишдән әввәл онун барәсиндә нә биліридим? —Бир ону ки, нефтлә зәнкиндир, бир дә ону ки, бурада мәним өлкәмин рәмзи олан Бунтәнг күчәси вар... (Јери кәнишкән гејд едим ки, Вјетнамда да Совет Иттифагынын вә о чүмләдән Азәрбајҹанын рәмзи олан чох күчәләр, меејдан вар).

Бакыја сарагакун кәлмишәм. Һәлә ахшамы. «Кәнчлик»дән бир јана чыхмамышам. Амма елә бурадан дөнәзинә, мешәсинә, тәбиитинә бахыб үмумиликдә шәһәрінә барәсиндә фикир јүрүтмәк олар...

Совет Иттифагы Вјетнамда һәмишә популјар олуб. Өлкәнизә һәјата кечирилән јенидәнгурма, ашкарлыг сијасәтиндән сонра исә популјарлығынызы бирә-бәли артыб. Бүтүн бу нитгләри дәјишиклікләр бир журналист нөмрә илә бахмат вә көрдүкләримі мәтбуат васитәсилә һәмвәтәнләримә чатдырмага чалышачарам.

Фан КУНГ ВЈЕТ:

—Мән дә, әлбәттә, Совет—Вјетнам кәнчләринин көрүшүнү өз газетимизә ишыгландырачағам. Инанчысы, Совет Иттифагы, Азәрбајҹан нагтында силсилә материаллар назырлајачағам. Үчүнчүсү, сизин кәнчләр мәтбуатынын ишә принсипләри илә таныш олачағам... Билмирәм, бу гәдәр вахты нәрадан тапачағам?!

Азәр ӘЛМӘДОВ.

ГАЛИБЛӘРИ ТӘБРИК ЕДИРИК

Бу ил сентјабрын әвәлләриндә «Азәрбајҹан кәнчләри» вә «Молодјож Азербајджана» гәзетләриндә «Вјетнам һаггында нә биліриксиниз?» адлы мүсабигәнин суаллары дәрч олунмушду. Мүсабигә Совет вә Вјетнам кәнчләрінін көрүшү әрәфәсиндә кечирилірди. Азәрбајҹан ЛКҺИ МК-нын вә республика кәнчләр гәзетләри редаксијаларынынмүнәјәндәләрінінн дахил олдуғу мүнсифләр һеј'әти мүсабигә јекун вурмушдур. Суаллара даһа долғун чаваб вермиш вә бириничләр сырасында мөктуб көндәрмиш олан алты нәфәр охучуја мүкафатлар тәгдим едилмәкдир. Галибләрә таныш олун: Ә. Һачыјева — Бакы шәһәріндәки 160 нөмрәли мәктәбін VII синиф шакирді; Е. Һүсејнова — М. Әмәзәбәјов адына Аз.НКИ-нин өмәкдашы; Б. Һүсејнов вә һ. Мәммәдов—М. А. Әлијев адына Азәрбајҹан Кимјәвәт Институтунун IV курс тәләбәләри; Ј. Керимов—Азәрбајҹан ССР Дөвләт Агросәнаје Комитәси еросија бөлмәсинин аспиранты; В. Әлијев—Азәрбајҹан ССР ЕА Физика Институтунун әмәкдашы; Н. Мүсејибов —С. М. Киров адына АДУ тарих факултәсинин V курс тәләбәси.

«Азәрбајҹан кәнчләри» гәзетинин редаксијасы галибләрә тәбрик едир вә мүсабигәнин бүтүн иштиракчыларына мүвәффәгијјәт арзулајыр. Мүсабигәдә фәал иштирак едән охучуларымыздан Т. Гулијевә, Е. Әмрулајевә, Ә. Рәзијевә, Т. Мәдәдјева, Т. Мустафајевә, Р. Бәнијевә, К. Абдуллајевә, С. Әләкбәровә, Ј. Јусифова, М. Сулејманова, А. Мәндијевә, Х. Нәчәфовә, Г. Мәммәдова, Һ. Һүсејнова, А. Һүсејновә, В. Дәмирова, З. Бәдијевә, Б. Әләскәрова, Н. Әмәзова, Л. Мустафајевә, И. Әмировә, Х. Һүсејнова, Ә. Һачыјевә, Н. Мәммәдова, З. Абдулләзизовә, Р. Һүсејнова, А. Новрузова вә башгаларына өз тәшәккүрүмүзү билдиририк. Онлар да, көрүнүр, күчләри китабханаларда саатларла вахт итирмиш, Вјетнама аид чохлу материал охумалы олмушдур. Үмид едирик ки, кәләчәкдә онлары да галибләр сырасында көрә биләчәјик.

Инди исә дүзкүн чаваблары нәзәринизә чатдырырыг:

1. Ванланг. Ерамыздан әвәлки икі мінінчі илләр.

2. Һаној — индики адына 1831-чи илдә јарадылмышдыр вә вахтадәк бу шәһәр Тханглонг (Учан Әждаһа шәһәри) адланырды.

3. Бадин мејданы.

4. Гајтарылмыш гылынч кәлу.

5. Һонгна (Гырмызы) чаји.

6. Вијетнам еранын 40—43-чү илләриндә јаделин ишгалчылара гаршы гијамын башчылары Чынг Чак вә Чынг Ніј бачыларынын шәрәфинә.

7. Бир нечә минкилин бундан әвәл Чәнуб-Шәрги Асијанын Сакит океан саһилләри зонасы суја чөкмәји башлады вә дәнизә вијетнамлылар өз өмәјинә өхшамага башлады.

8. Үч һиссәдән: шималда—Бакбо, мәркәздә—Чунгбо, чәнубда—Намбо.

9. 2 ијул 1976-чы ил.

10. Милли мечлис.

11. ССРИ илә ВСР арасында дипломатик мүнасибәтләр 1950-чи ил јанварын 30-да јарадылмышдыр.

12. Хо Ши Мин Коммунист Кәнчләр Иттифагы 1931-чи илдә јарадылмышдыр вә һазырда өз сыраларында 4,5 милјон нәфәрдән артыг кәнч бирләшдирир.

13. Ламтхао суперфосфат заводу.

14. «Вјетсовпетро».

15. Зәманәмиздә гәдәр кәлиб чатмыш ән көркәм Вјетнам әдәбијјаты нүмунәләри Х есрә аиддир. Онлар Чин әдәби дилиндә (вјетнамча—ханван) јазылмышдыр. Һәмин дил орта әсрләрдә Гәрби Авропада латын дилинин ојнадығы ролу ојнајырды.

16. Хоабин вә Куангбин магараларында ашкар едилмиш тајаларын тәсвирләри әсрләр дәрәсинә керамика мә'мулатлары үзәриндәки мүрәккәб вә рәнкарәнк орнаментләр — Вјетнамын гәдим сакинләринин бианы дөврәдәк кәлиб чатмыш ән көркәм бәдии јарадычылығы нүмунәләридир.

17. Хатеј әјаләтиндәки Өтаврләр Пагодасы магара мә'бәди; Тејсрынг Пагода мә'бәди, Мүәллим мә'бәди, «Ван мисеу» әдәбијјат мә'бәди; Гајтарылмасы гадынын кәлу узәриндәки Нефрит дағы мә'бәди; Хәлонг бухтасы, Там Дао, Шапа, Шамшон курортлары, Куксрыот Дөвләт гөрусу.

Галибләрә мүкафатлар октјабрын 8-дә «Бунтәнг» кафесиндә тәгдим едиләчәкдир.

Галибләрин нәзәринә: әвәлчәдән редаксијамыза 32-60-62 нөмрәли телефона зәнг вурмаларыныз хаһиш едирик.

ЈУБИЛЕЈ ҺӘСР ОЛУНУР

Октјабрын 4-дә «Азәрелектроишләр» Истеһсалат Бирлијинин Азәрбајҹан комсомолунун 50 иллиҹи адына Бакы електрик машынгајырма заводунда ЈИЛКИ-нин 70 иллиҹинә һәср едилән «Кәнч комунист гуруҗуларынын II Үмумиттифаг фестивалынын ачылышы олмушдур. Бир нефтә дәзән едәчәк фестивал «Ленин комсомолуна зәрбәчи өнәрләрә» дөнүнә илә кечирилир.

Өлкәнин ејни тајлы мүәссисәләриндә чалышан комсомолчу вә кәнчләрин дөвләт сифариш вә тәчрүбә мүбадиләсинә кечирилмәк үчүн фестивала һәмин мүәссисәләрин нүмајәндәләри дә дә'вәт едилмишләр.

Фестивалы кирәш сәзу илә завод партија комитәсинин катибі Ф. Бәнијев ачмышдыр. Комсомолчу-кәнчләр бригадаларынын башчылары јубилејә һазырлашдыглары өмәк тәнәффүнү барәдә рапорт вермишләр. Харков електротехника заводу партија комитәсинин катибі А. Золотарјов чыхыш едәрәк фестивал иштиракчыларына мүәссисәләрінінн әмәкчиләрінін хејр арзуларыны чатдырмышдыр. Сонра 178 нөмрәли орта мәктәбин өмәкләрін иштиракчылары сәламламышлар.

Фестивалын ачылышында Азәрбајҹан ЛКҺИ МК-нын ш'е'бә мүдири Б. Исмајылов вә Нәриманов Рајон Комсомол Комитәсинин биринчи катибі Б. Мәммәдов иштирак етмишләр.

Фестивал давам едир. Иштиракчылар вә гонаглар фестивалын кечирилдији күнләрдә мүәссисәнин «Дагыстан» истираһәт өвләдо олмаг, идман јарышларында, пешә усталыг мүсабигәләрәдә гуруҗуларын сәмәрәләрдә.

ҮИЛКИИ—70

ИЛК ДӘФӘ ЧАП ОЛУНУР

1920-чи ил октјабрын 2-дә В. И. Ленин РККИ III Үмумрусија гурултајынын нумајәндәләринин мәктубларына чаваб вермишди. Узун мүддәт белә һесаб едилирди ки, суал-чавабларын стенограмы сахланылмајыб...

1920-чи ил октјабрын 2-дә В. И. Ленин РККИ III Үмумрусија гурултајынын ачылышында «Һөкумәт гурултајынын вәзифәләри» мөвзусунда чыхыш едә-едә, сонра исә јарым саат әрзиндә нумајәндәләрин мәктубларына чаваб вермишди. Бу күн биз һәмин суалларын вә Владимир Илјичин онлара чавабларын-ны илк дәфә там һалда чап едирик.

Узун мүддәт белә һесаб едилирди ки, суалларын вә Ленинин чавабларынын стенограмы сахланылмајыб. Мәсәлән, РККИ III Үмумиттифаг гурултајынын 1928-чи илдә чап олунмуш стенограмын мүтәдәмдәдә бу барәдә данышылмыды. Лакин сонрадан стенограм Мәркәзи Дөвләт Октјабр Ингилабы архивиндә сахланан РСФСР Халг Комиссарлары Советинин матерјаллары әрасында ашкар едилмиш вә 1938-чи илдә Сов.ИКП МК јанында МЛИ-нин Мәркәзи партија архивинә тәһвил верилмишди. Стенограмын мәтниндә дүзәлишләр едилмәјә ашкар олду. Ленин ону өзүдән кечирмишди. Үстәлик, сәнәдин мәтни пис сахланылмышды, онун охунмасы чәтинләшмишди. Индијәчән Ленинин чавабларынын мәсәлән, В. И. Ленинин Әсәрләринин там нәшриндә 41-чи чилдиндә чап едилмиш, РККИ III гурултајында Владимир Илјичин нитгинә аид гејдләрдә (с. 567—569) олдуғу кими, фрагментләр шәклиндә чап едилмәсинин әсас сәбәби бу олмушдур.

Һазырда, нөвбәти Ленин мөчмәјмәсинә чапа һазырланмасы просесиндә стенограм сә'јләә әјрәнилмиш, онун бүтүн мәтни бәрпа едилмишдир, бу да сәнәдин там һалда чап етмәјә имкан вериб.

Гурултај нумајәндәләринин суалларына Ленинин чаваблары Владимир Илјичин комсомолчуларын гаршысына гојдуғу проблемләр барәдә тәсәввүр кечирилмишдир.

Владимир Илјич чаваб вәзифәтә әлагәдар олан кәскин суалларын һамысына чаваб вермиш, Совет Республикасында ишләрин вәзијјәти барәдә дүнјагәјчләрдә реал тәсәввүр јаратмаға чалышмыш, онлары фәал һәрәкәт етмәјә, дөнүн өнәк чөбәкәсиндә көркүн ишләмәјә чағырмышдыр.

Ленинин чаваблары онун комсомола мүнасибәтинин белә бир көзәл чәһәтини нүмајиш етдирир: о, һеч бир нәсиһәтчилик, һеч бир гәјјумлуг јохдур, өзүнүн фәалијјәтинин форма вә методларына өсас зәрбә гәбул етдирмәк истәмир. Владимир Илјич дөнмәдән чөлд етдији башлыча мәсәлә—өнләри јени чәмијјәт гурулушуну ишиндә партијанын дүнјасында хәттини ајдын вә дәриндән баша дүшмәси илә әлагәләндирмәг ишдир. Тактикаја, гаршыја дуран вәзифәләри һәјата кечирмәји ән тә'сирли вә ајнасыз форма вә методларынын һазырланмасына көлдикдә исә, Ленинин фикринчә, бунларын һамысы комсомол өз үзәринә көтүрмәли, әмәли тәчрүбә әсасланараг мүстәгил һәлл етмәлидир.

Стенограм чапа һазырланаркән мүасир орфографија вә синтаксисин тәләбләри нәзәрә алынмышдыр; мәтнә әлавә едилмиш сөзләр мө'тәрәзә ичиндә верилир; ихтисарлар гејд-шәртсиз ачылыр. В. И. Ленинин чаваб вердији суалларын мәтни бүтөв һалда верилмәсә, онлар дырнаг ичәрисә дахилиндир.

Сов.ИКП МК јанында Марксизм-Ленинизм Институту.

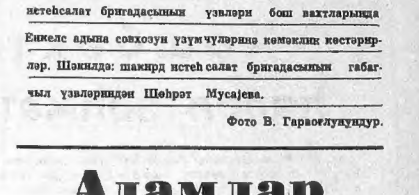

Шамахы рајону. Кәләләр кәнд орта мәктәбинин шакирд истеһсалат бригадасынын үзвләри бош вахтларында Енкелс адына совхозун узум чөлләринә көмәклик көстәрирләр. Шәкилдә: шакирд истеһсалат бригадасынын габаг-чыл үзвләриндән Шәһрәт Мусајева.

Фото В. Гарасоглујундур.

ЛЕНИН

СУАЛЛАРА ЧАВАБ ВЕРИР

Јолдашлар, олдугча чохлу суаллар, көлиб. Мән онлары садәләшдирәчәм.

Бир суал белә дир: «Республиканын һәрби вә бејнәлхалг вәзијјәти нәдән ибарәт вә онун фикринчә, бу вәзијјәтдә әлагәдар олараг Иттифагын вәзифәләри нәдән ибарәтдир?».

Тәбии ки, сиз мәндән бу саатда республиканын һәрби вә бејнәлхалг вәзијјәти һагғында иконки мө'рузә кәзләјә билмәзсиниз, хүсусән дә хырпатулы сесләр. Бу мәсәлә өн тә'хирә салмаг, јә да онун барәсиндә данышмагы бир башгасындан хаһиш етмәк лазым көлөчәк!. Гысача дејим, бүтүн гүвәләри Вранкелә гаршы мүбаризә үчүн топламагдан өтрү і вазифә ишә һәрби вәзифәдән ибарәтдир. Сиз гәзетләрдән билирсиниз ки, бу чәһәтдән, һәмишәки кими Питер фәһләләри өнләри кедибләр, Москва вә Иваново-Вознесенск фәһләләри онлардан өнүн галмажачаглар. Коммунист Һәнчләр Иттифагы да бу чәһәтдән өнмәк етмәк үчүн һансы тө'чили тәдбирләр көрмәли олдуғуну јухарыдакы олараг бу гурултајда музакирә етмәлидир.

Сонра бир нә чә суал кәндлијә мүнасибәт мәсәләсинә һәср олунуб.

«Кәндли үчүн нә етмәк лазымдыр ки, тахылын вә башга мәһсулларын вәзијјәтини мөһкәмләсин? Чох вахт зәрурәт јаранан о, шәһәр фәһләсинин адлыны, амма дејә билмирәм үчүн кәндә кетмәлидир дејә, тез-тез вә и. а. кәндә дөнмәлидирмәк үчүн нә етмәлидир?».

«Кәндлинин әлиндә нәнки артығы, һәм дә әхлаты-чысы вардыр. Мәсәлән, кәндлинин анлаәсі 7 нефердән ибарәтдир, бир ату, бир инәји вар, онун 50 пуд тахылы вар, 1/3-ну онун әлиндә вардыр, 50—17, тахлар 33*... 9 ај үчүн, әјда адамы бир пуддан һесабласаг 7х9*==83 пуд. Бәс мал-гара үчүн јем? Бах, бу чүр шәраит кәндлини Совет һакимијјәтинә гаршы сон дәрәчә көсәнләшдирир, амма кәндлиләр дөзүрләр, онун әлиндәкини вардыр, вәсаитдәр, она һеч нә вермирләр, һәтта гөтран да вермирләр, бүнсүз исә тахыл да һасил етмәк олмаз. Өнөчүн кәндлиләрин вәзијјәтинин пислашмасына чох чүзи дөнмәт јетирмәк лазымдыр, јохса кәндли һеч бир достчасына сөзләрә кетмәјәчәк».

Инма белә дир: «Кәндли». Бу, тамамилә дөгрудур ки, Совет һакимијјәтинин кәндлијә һәр аддымда лазым олан мәһсуллары вермәјә имканы јохдур. Өз, һәр аддымда ондан асылыдыр ки, иш пис тәшкил олунмушдур, чүнки Русијадакы мешәләрин боллуғунда гөтран әлдә етмәк һәмишә мүмкүндүр. Бу, гисмән ондан асылыдыр ки, фәһләнин гарны дојдурулмајынча, кифајәт гәдәр јаначаг вә хаммал јығылмајынча дармадағын едилмиш сәнаје бәрпа олуна билмәјәчәк. Мәсәлән, сиз билирсиниз ки, биздә маһуфактура јохдур, сиз билирсиниз ки, халг палтара сон дәрәчә мөһтачдыр. Тахыла көрә кәндлинин мүнафагландырмаг үчүн она палтар вермәк лазымдыр. Бә кәндли палтар тәләбини өнөли сурудә о, тамамилә һаглыдыр. Лакин палтар алмаг үчүн фабриклөри бәрпа етмәк, памбығын кифајәт гә-дәр олмадығы Түркүстандан ону көтүрмәк лазымдыр, чүнки јахшы вахтларда биз памбығын јарысыны Түркүстандан алырдыг; о бири јарысыны исә харичи өлкәләрдән, инди харичи өлкәләр бизә бир пуд да памбыг вермәз. Кифајәт гәдәр јаначаг көтүрмәк лазымдыр вә биз кәндлијә дејирик: сәнајени бәрпа етмәк үчүн кәндли өз артыг тахылыны һәр јердә фәһлә дөвләтинә вермәлидир. Дејирләр ки, бә'зән нәнки артыгы, һәтта әзәрли олана да өлләриндән алырлар. Сиз билирсиниз ки, әкәр һаггы-һесаб елә сә, онда Русијада тахыл гытлыг вахты, һәтта инди һамынын тахылы олмасы үчүн чатыр, 1918-чи вә 1919-чу илдә до чатарды. Лакин бөнү дүзкүн бөлүшдүрмәк үчүн көрәк һеч бир кәндли аиләсинин бир пуд да артығы олмасын. Бә буну бу саат өз дөләримиз? Әкәр бөјүмәдә олан бүтүн нәсл тәшкил едилмиш олсајды, биз буну бу саат өз дөләрдик, лакин сиз билирсиниз ки, бу мүтәшәккилләр јохдур. Сиз билирсиниз ки, артыг тахылын тамамилә фәһләләрә вермәсә, фәһлә дөвләтинә вермәсә, јухарыда мүбаризә едән мүтәшәккил фәһләләрин вә әһәмијјәткеш кәндлиләрин мүбаһисәси давам едир. Бә о заман дөвләт сәнајени бәрпа едә-чәк вә кәндлинин һагғына мәһсулда едәјәчәк. Дикәр тәрәфдән мөһтәкирликлә долаған варлы кәндлиләр мүбаризә апарыр.

Бурада ушаг мөһтәкирлијинә гаршы мүбаризә тәдбирләри барәдә сорушан бир мәктуб вар.

Дүзкүн бөлүшдүрмәни тәшкил етмәкдән башга мөһтәкирлијә гаршы вә ушаг мөһтәкирлијинә гаршы һеч бир хүсуси тәдбир јох дилмәз. Совет һакимијјәтинин илк илиндә бүз дөвләтин хәзинә, дөвләтин өлинә 37 милјон пуд (тахыл) аланда бүз тамамилә көмәксиз идик. Иконки ил(дә) бүз 110 милјон пуд алыдыг, бә'зи артыг мөһкәмләнмәјә башлады. 1920-чи ил августун 1-дә гуртармыш бу илдә бүз артыг әрзаг тәшкилаты васитәсилә дөвләт јолу илә 260 милјон пуд јығмыш тәдарүк етмишик. Артыг бүз үчүд елдирик ки, әкәр бүз 450 милјон пуд тәшкил едән өкләр илә сапаланг вахты ону 300—360 милјон пуд һәчминдә јеринә јетирсәк, бә'зи артыг сонајени өкә сала биләрик. Бә о вахта гәдәр мөһтәкирлијә өнчә етмәли! Елә бизим апардығымыз һәмин мүбаризәни, тәшкилат мүбаризәсини, әлбәттә мүбаризәсини давам етдирмәли.

Фәһлә дөвләтинин әлиндә тахыл һә гәдәр чох топланса, мөһтәкирлик бир о гәдәр чох мәнфи әдәлчәк вә дөвләт сәнајенин бәрпа олунмасы гајғысына бир о гәдәр чох јардым едәчәк. Мәсәлән, индијәдәк һеч бир фабрикин ишә салмамәдијі Иваново-Вознесенскдә инди бу гышда 16 фабрики ишә салачаглар вә Иваново-Вознесенскдән олан бир фәһлә јолдашын мәнә дедији кими, јарым ил әрәиндә бизә (120 милјон) арпа вермәјә имканы јохдур. Өз, һәр аддымда ондан асылыдыр ки, иш пис тәшкил олунмушдур, чүнки Русијадакы мешәләрин боллуғунда гөтран әлдә етмәк һәмишә мүмкүндүр. Бу, гисмән ондан асылыдыр ки, фәһлә нәнки дојдурулмајынча, кифајәт гәдәр јаначаг вә хаммал јығылмајынча дармадағын едилмиш сонајә бәрпа олуна билмәјәчәк. Мәсәлән, сиз билирсиниз ки, биздә маһуфактура јохдур, сиз билирсиниз ки, халг палтара сон дәрәчә мөһтачдыр. Тахыла көрә кәндлинин мүнафагландырмаг үчүн она палтар вермәк лазымдыр. Бә кәндли палтар тәләбини өнөли сурудә о, тамамилә һаглыдыр. Лакин палтар алмаг үчүн фабриклөри бәрпа етмәк, памбығын кифајәт гә-дәр олмадығы Түркүстандан ону көтүрмәк лазымдыр, чүнки јахшы вахтларда биз памбығын јарысыны Түркүстандан алырдыг; о бири јарысыны исә харичи өлкәләрдән, инди харичи өлкәләр бизә бир пуд да памбыг вермәз. Кифајәт гәдәр јаначаг көтүрмәк лазымдыр вә биз кәндлијә дејирик: сонајени бәрпа етмәк үчүн кәндли өз артыг тахылыны һәр јердә фәһлә дөвләтинә вермәлидир. Дејирләр ки, бә'зән нәнки артыгы, һәтта әзәрли олана да өлләриндән алырлар. Сиз билирсиниз ки, әкәр һаггы-һесаб елә сә, онда Русијада тахыл гытлыг вахты, һәтта инди һамынын тахылы олмасы үчүн чатыр, 1918-чи вә 1919-чу илдә до чатарды. Лакин бөнү дүзкүн бөлүшдүрмәк үчүн көрәк һеч бир кәндли аиләсинин бир пуд да артығы олмасын. Бә буну бу саат өз дөләримиз? Әкәр бөјүмәдә олан бүтүн нәсл тәшкил едилмиш олсајды, биз буну бу саат өз дөләрдик, лакин сиз билирсиниз ки, бу мүтәшәккилләр јохдур. Сиз билирсиниз ки, артыг тахылын тамамилә фәһлә дөвләтинә вермәси өзүндә мүбаризә едән мүтәшәккил фәһләләрин вә әһәмијјәткеш кәндлиләрин мүбаһисәси давам едир. Бә о заман дөвләт сонајени бәрпа едәчәк вә кәндлинин һагғына мәһсулда едәјәчәк. Дикәр тәрәфдән мөһтәкирликлә долаған варлы кәндлиләр мүбаризә апарыр.

Бурада ушаг мөһтәкирлијинә гаршы мүбаризә тәдбирләри барәдә сорушан бир мәктуб вар.

Дүзкүн бөлүшдүрмәни тәшкил етмәкдән башга мөһтәкирлијә гаршы вә ушаг мөһтәкирлијинә гаршы һеч бир хүсуси тәдбир јох дилмәз. Совет һакимијјәтинин илк илиндә бүз дөвләтин хәзинә, дөвләтин өлинә 37 милјон пуд (тахыл) аланда бүз тамамилә көмәксиз идик. Иконки ил(дә) бүз 110 милјон пуд алыдыг, бә'зи артыг мөһкәмләнмәјә башлады. 1920-чи ил августун 1-дә гуртармыш бу илдә бүз артыг әрзаг тәшкилаты васитәсилә дөвләт јолу илә 260 милјон пуд јығмыш тәдарүк етмишик. Артыг бүз үчүд елдирик ки, әкәр биз 450 милјон пуд тәшкил едән өкләр илә сапаланг вахты ону 300—360 милјон пуд һәчминдә јеринә јетирсәк, бә'зи артыг сонајени өкә сала биләрик. Бә о вахта гәдәр мөһтәкирлијә өнчә етмәли! Елә бизим апардығымыз һәмин мүбаризәни, тәшкилат мүбаризәсини, әлбәттә мүбаризәсини давам етдирмәли.

Фәһлә дөвләтинин әлиндә тахыл һә гәдәр чох топланса, мөһтәкирлик бир о гәдәр чох мәнфи әдәлчәк вә дөвләт сәнајенин бәрпа олунмасы гајғысына бир о гәдәр чох јардым едәчәк. Мәсәлән, индијәдәк һеч бир фабрикин ишә салмамәдијі Иваново-Вознесенскдә инди бу гышда 16 фабрики ишә салачаглар вә Иваново-Вознесенскдән олан бир фәһлә јолдашын мәнә дедији кими, јарым ил әрәиндә бизә (120 милјон) арпа вермәјә имканы јохдур. Өз, һәр аддымда ондан асылыдыр ки, иш пис тәшкил олунмушдур, чүнки Русијадакы мешәләрин боллуғунда гөтран әлдә етмәк һәмишә мүмкүндүр. Бу, гисмән ондан асылыдыр ки, фәһлә нәнки дојдурулмајынча, кифајәт гәдәр јаначаг вә хаммал јығылмајынча дармадағын едилмиш сонајә бәрпа олуна билмәјәчәк. Мәсәлән, сиз билирсиниз ки, биздә маһуфактура јохдур, сиз билирсиниз ки, халг палтара сон дәрәчә мөһтачдыр. Тахыла көрә кәндлинин мүнафагландырмаг үчүн она палтар вермәк лазымдыр. Бә кәндли палтар тәләбини өнөли сурудә о, тамамилә һаглыдыр. Лакин палтар алмаг үчүн фабриклөри бәрпа етмәк, памбығын кифајәт гә-дәр олмадығы Түркүстандан ону көтүрмәк лазымдыр, чүнки јахшы вахтларда биз памбығын јарысыны Түркүстандан алырдыг; о бири јарысыны исә харичи өлкәләрдән, инди харичи өлкәләр бизә бир пуд да памбыг вермәз. Кифајәт гәдәр јаначаг көтүрмәк лазымдыр вә биз кәндлијә дејирик: сонајени бәрпа етмәк үчүн кәндли өз артыг тахылыны һәр јердә фәһлә дөвләтинә вермәлидир. Дејирләр ки, бә'зән нәнки артыгы, һәтта әзәрли олана да өлләриндән алырлар. Сиз билирсиниз ки, әкәр һаггы-һесаб елә сә, онда Русијада тахыл гытлыг вахты, һәтта инди һамынын тахылы олмасы үчүн чатыр, 1918-чи вә 1919-чу илдә до чатарды. Лакин бөнү дүзкүн бөлүшдүрмәк үчүн көрәк һеч бир кәндли аиләсинин бир пуд да артығы олмасын. Бә буну бу саат өз дөләримиз? Әкәр бөјүмәдә олан бүтүн нәсл тәшкил едилмиш олсајды, биз буну бу саат өз дөләрдик, лакин сиз билирсиниз ки, бу мүтәшәккилләр јохдур. Сиз билирсиниз ки, артыг тахылын тамамилә фәһлә дөвләтинә вермәси өзүндә мүбаризә едән мүтәшәккил фәһләләрин вә әһәмијјәткеш кәндлиләрин мүбаһисәси давам едир. Бә о заман дөвләт сонајени бәрпа едәчәк вә кәндлинин һагғына мәһсулда едәјәчәк. Дикәр тәрәфдән мөһтәкирликлә долаған варлы кәндлиләр мүбаризә апарыр.

Бурада ушаг мөһтәкирлијинә гаршы мүбаризә тәдбирләри барәдә сорушан бир мәктуб вар.

Дүзкүн бөлүшдүрмәни тәшкил етмәкдән башга мөһтәкирлијә гаршы вә ушаг мөһтәкирлијинә гаршы һеч бир хүсуси тәдбир јох дилмәз. Совет һакимијјәтинин илк илиндә бүз дөвләтин хәзинә, дөвләтин өлинә 37 милјон пуд (тахыл) аланда бүз тамамилә көмәксиз идик. Иконки ил(дә) бүз 110 милјон пуд алыдыг, бә'зи артыг мөһкәмләнмәјә башлады. 1920-чи ил августун 1-дә гуртармыш бу илдә бүз артыг әрзаг тәшкилаты васитәсилә дөвләт јолу илә 260 милјон пуд јығмыш тәдарүк етмишик. Артыг бүз үчүд елдирик ки, әкәр биз 450 милјон пуд тәшкил едән өкләр илә сапаланг вахты ону 300—360 милјон пуд һәчминдә јеринә јетирсәк, бә'зи артыг сонајени өкә сала биләрик. Бә о вахта гәдәр мөһтәкирлијә өнчә етмәли! Елә бизим апардығымыз һәмин мүбаризәни, тәшкилат мүбаризәсини, әлбәттә мүбаризәсини давам етдирмәли.

Фәһлә дөвләтинин әлиндә тахыл һә гәдәр чох топланса, мөһтәкирлик бир о гәдәр чох мәнфи әдәлчәк вә дөвләт сәнајенин бәрпа олунмасы гајғысына бир о гәдәр чох јардым едәчәк. Мәсәлән, индијәдәк һеч бир фабрикин ишә салмамәдијі Иваново-Вознесенскдә инди бу гышда 16 фабрики ишә салачаглар вә Иваново-Вознесенскдән олан бир фәһлә јолдашын мәнә дедији кими, јарым ил әрәиндә бизә (120 милјон) арпа вермәјә имканы јохдур. Өз, һәр аддымда ондан асылыдыр ки, иш пис тәшкил олунмушдур, чүнки Русијадакы мешәләрин боллуғунда гөтран әлдә етмәк һәмишә мүмкүндүр. Бу, гисмән ондан асылыдыр ки, фәһлә нәнки дојдурулмајынча, кифајәт гәдәр јаначаг вә хаммал јығылмајынча дармадағын едилмиш сонајә бәрпа олуна билмәјәчәк. Мәсәлән, сиз билирсиниз ки, биздә маһуфактура јохдур, сиз билирсиниз ки, халг палтара сон дәрәчә мөһтачдыр. Тахыла көрә кәндлинин мүнафагландырмаг үчүн она палтар вермәк лазымдыр. Бә кәндли палтар тәләбини өнөли сурудә о, тамамилә һаглыдыр. Лакин палтар алмаг үчүн фабриклөри бәрпа етмәк, памбығын кифајәт гә-

* Стенограмда: «50—33 гәлир 17. Онда 37-ну гәлир, 13-ну әлиндә алырлар» — ашкарча јазы сәһвидир.—Ред.
** Стенограмда: «2».—Ред.

«КОММУНИЗМӘ, АИД КИТАБЧА ВӘ ӘСӘРЛӘРДӘН КИТАБ ҮЗРӘ ӘЛДӘ ЕДИЛӘН КОММУНИЗМ БИЛИЈИ, ИШ КӨРМӘДӘН ВӘ МҮБАРИЗӘ АПАРМАДАН ӘСЛА ҺЕЧ БИР ШЕЈӘ ДӘЈМӘЗ, ЧҮНКИ БУ БИЛИК НӘЗӘРИЈӘ ИЛӘ ӘМӘЛИ ИШ АРАСЫНДАКЫ КӨНҺӘ АЈРЫЛЫҒЫ... ДАВАМ ЕТДИРӘРДИ».

Владимир Илјич Ленин

Гурултајын ачылышында РККИ МК-нын рәһбәрләриндән бири олан Л. А. Шапкин сәдрлик едирди.—Ред.

Гурултајын вәзифәсинә өлинмиздән алмагда олдуғуна бахмајараг, ону ал әрәиндә бизи өмәлиндәшлы мүвәффәгијјәтләрә көтирә чыхармыш коммунизм гурулушуну ишиндә өз өнө јундан ибарәтдир. Лакин бә'зи бөлүкләрин ону бизә јаратмасы үчүн бизим бу јолда ирәли кетмәмиз, өнө чөкмәмиз лазымдыр. Мәним бу чүр бөлүкләрим јохдур, бу барәдә сизин низамнамәнизә даһа артыг таныш олан, сизин јолдашлар даһа јахшы данышдыр. Мән јалныз буну дејә биләрәм, бир тәрәфдән Коммунист Партијасынын (чумум директивләрини) рәһбәр тутмаг вә о бири тәрәфдән, Коммунист Һәнчләр Иттифагы өмәли олараг неча етмәлидир ки, о, өзүнә тәшәббүс галлаҗын, онун 400 мин үзвү бутун фәһлә вә кәндли һәнчләр үчүн өмәли рәһбәрләр олсун, өмәли нүмунә олсун, көрәк сизин иттифагын јенидән јаранмасы олан һәр бир кәндә, сизин иттифагын группу олан һәр бир шәһәр мәһәлләсинә бөјүмәдә олан бутун фәһлә-ләр вә кәндлиләр көрсүнләр ки, бу гурп онлара көмәк едир, онлар үчүн ишләјир, онлара кејф кәтирир, чиркаба гаршы, нәтәмизлијә гаршы, мөһтәкирлијә гаршы мүбаризәдә онлара рәһбәрлик едир. Бах, мүасибәт бу чүр олмалыдыр, лакин ону өмәли сүрәтдә нечә тәшкил етмәли—бу иш сизин иттифагда ишләјәнләрә даһа артыг танышдыр.

«Өзүмүз өзүмүзү тәшкил едәрик» зәјаллаларын гуваһсидир: нечә кетифдә етмәлијик? Мән мүасир консерватив зәјаллар гисмини нәзәрдә тутурам».

«Вәтәндаш мүһарибәси тезми гуртарачаг?».

Әкәр мән өзүм буну бил-сејдим, чавабыма сизә тә-сәлли мәрәјә шад олардым, лакин јалныз буну дејә би-ләрәм ки, биз Вранкелә нә гәдәр тез дејсәк вә әзиздир-сә, бу мүһарибә бир о гәдәр тез гуртарачаг.

Инди мән зәјаллар барә-дә суалларын галанларына охујурам. Иконки суал: «Зә-јаллылар сә'фи вар, ја јох?». Бә јухарыдакы суал:

«Коммунист Һәнчләр Иттифагынын үзвләри һеч мүба-һисәсиз, фәһлә вә ән јохсул кәндли кәнчләрин вә мүз-дурларын (нумајәндәләрин) олмалыдыр. Хырда буржуа-зијајә, мешшанлара, хырда буржуа мүһитиндән олан мәк-тәбләрә вә гулдурдуларда мүнасибәтдә иттифаг һансы вәзијјәтдә дајанмалыдыр?».

Зәјаллара галдыгда о ез вәзијјәтинә көрә мәнә хырда буржуазијајә, мешшанлара вә хырда мүлкијәтчиләрә даһа чох мәнфи кәлир, она көрә ки, кәнә капитализм чәмијјәтинә әксәр һалларда јалныз варлы адамларын ушаглары кифајәт гәдәр тә'-сил ала биларди. Бунә көрә онлар хырда мүлкијәтчиләр, хырда саһибкарлар* ру-һунда тәрбијә олунурду. Өз-ләринин кәлир сәвијјәсинә көрә дә онлар бүтүн капиталист чәмијјәтләринә фәһлә-ләрдән вә кәндлиләрдән јух-харыда дурурлар, чох тез-тез онлардан, һәрчәнд олдуғча аз сајда, әсл капиталист буржуазијасынын һәјат сәвијә-синә чатанлар олур. Бунә көрә буржуа чәмијјәтиндә бүтүн хырда саһибкарлар, хырда мүлкијәтчиләр кими зә-јаллылар буржуазија илә про-летарјат арасында дајаг тә-рәддүд едирләр. Биз буну рус кәндлисинин озүнү апар-масы мисалында көрмүшүк.

Мән артыг өтәри көстәр-мишдим ки, һәр шеј дән артыг тахылы олан јерләрдә, мәсәлә Русијада, Сибирдә, Чәнубда, Гафгазда рус кәнд-лиләри Деникинә вә Колчака тәрәфдар чыхаркән онлар денникинчилијин вә колчакчы-лығын ајын мәнтәбини кечмишләр. Фәһләләр мүлкәдар-лары девирәндә кәндлиләр фәһләләрә көмәк едирди, ама фәһләләр дејәндә ки, биз сөрбәст тахыл тичарәтинә јол вермәјәчәјик, чүнки артыг тахылы алверчи гијмәтинә өзүмүзү чинаәт һесаб еди-рик, фәһләләр тәләб етмәјә башлајанда ки, тахылын ар-тығы мөһкәм фәһлә дөвләтинә верилсин, о да фабрикләри бәрпа едәчәк вә һәмин тахылы үчүн кәнд-лиләрә фабрик мәһсулларын-ја тәдарүк едәчәк, кәндлиләр тәрәддүд етмәјә башлајдылар, онда онлар-Колчака вә Де-никинә кетмәјә үстүн үстү-дулар. Онлар фикирләшдиләр ки, онлара Мәсәлә рәһбәрлиј-ини өз «халг һакимијјәти»нә верә-дәк Колчак вә Денникин онлары фәһләләрдән даһа јах-шы тә'мин едә биләчәкләр. Вә јалныз Колчак вә Де-никин өзләри илә нә көтрдиләр-ини, ја'ни кәнә мүлкәдар-лар көтрдүјүнү төчрүбә кө-стәрәнә вахт бутун бунлар мөһтәкирлијин елә үгулчасы-на нинкишафына көтрибә чыхарды ки, бундан јалныз чүз'и сајда варлылар газанып, онда кәндлиләр бу агыр, чәтин төчрүбәдә белә нәтиҗә чыхарды ки, ја мүлкәдар-лар вә капиталистләри өтти-фагданса, фәһләләрлә иттифаг да ејнә дә е'тибарлыдыр, «де-мократ»ја», мүсәсиләр мәчлиси мүлкәдарлар вә капи-талистләрлә иттифаг демәк-дир ки, бу замаң бутун өзә-вәзләри Авропа ингилабларын-да олдуғу кими, кәндлиләр өзүнүш олур, фәһләләрлә иттифаг ис, фәһләләр кәнд-лиләрдән кизләтмәјәрәк, бә сөрбәст тахыл алверинә ра-зы дејилик, чүнки, бу, варлынын даһа да варланмасы, јохсулун исә мүфлисләшмә-си азалдыгы демәкдир вә бә-кө коммунизм чәмијјәти јара-дылмасы угрунда вурушмаг-лыг, дөгрусу до, бу иттифаг, даһа е'тибарлыдыр. Фәһлә дөвләти һәмин бу артыг тах-ыл һесабына сонајени бәр-па едәчәк вә о заман бу са-најенин мәһсулларынә кәнд-лиләрә пајлајачағдыр.

Биз бу бөлүшдүрмәни му-тәшәккил фәһләләр дә кәнд-лиләр васитәсилә етмәји ә-јрәнәндә о, вахт бу комму-низм чәмијјәти јарадылачаг, о бутун истисмарчылара вә мөһтәкирләра гаршы мүбари-зәдә јарадылачаг. Будур, бизим чавабумыз. Бу, чәтин мүбаризәдир. Бу, узун иш-дир, о тәшкилат, тә'лим, тәрбијә тәләб едир. Бах, бунА көрә дә мән дејирәм ки, јалныз Коммунист Һәнчләр Иттифагы, әкәр о өз вәзифәсини—бүтүн фәһлә вә кәндли кәнчләр күтләсини тәрбијә етмәк, јенидән әјрәтмәк, тәшкил етмәк вәзифәсини баша дүшсә, јалныз о, коммунизм чәмијјәтинин јарадылмасына көрәчәкдир.

Лакин мән тәкрар едирәм, бизим үзәримизә һәр шеј дән артыг тә'хирәсалынмаз һәрби вәзифәләр сәпәләндији, һәр аддымда фәһлә һакимијјәтиндән Русијанын талына ән чох олан рајонлары ајры салындығы һәмин ун ил ар-зинда биз һәр һалда инди артыг'ә дә бир мүвәффәгијјәт газана биләчијик ки, дөвләт тәдарүкләри јолу илә фәһлә-кәндли дөвләтинин әлиндә кет-кедә даһа артыг мигдар тахыл чәмләнир, бу алверчи тахылы дејә ки бу тахыл е'тијаты сонајенә бәрпа ет-мәјин вә мүтәшәккил фабрик фәһләләри вә кәндлиләр арасында мәһсулларын дүзкүн бөлүшдүрүлмәсини бәрпа ет-мәјин әсасыдыр.

Һәләлик мән бунунла кифајәтләнмәлијәм (Алгышлар).

ГЕЈДЛӘР

1Октјабрын 3-дә гурултајын икончи ичласында «Бејнәлхалг вә дахили вәзијјәт һагғында» мө'рузә илә Н. И. Бухарин чыхыш етди.

**РКККИ III Үмумрусија гурултајы әрфәсиндә комсомол фәаалларынын бир гисми арасында белә бир фикир ја-јылмышды ки, кәнчләрин сиј-аси тәшкилаты олмаг е'тибарилә комсомолун тәркибин-ә мәнзулландырмаг, она јалныз коммунист мүнә фор-малашмыш кәнчләри дахил етмәк лазымдыр. Бу нөгтеји-нәзәр өз формал тәзаһүрүнү она тәрәфдар чыханларын Русија Коммунист Кәнчләр Иттифагынын (РККИ) ады-ны дәјишдирә Русија Кәнч-ләринин Коммунист Иттифа-ғы (РККИ) гојмаг тәклифиндә тәчәссүмдү. Бу бахышы Казан нумајәндә һеј'әтинин нумајәндәси Х. Гәрбер хүсу-силә фәал мүдафиә едирди. Мәсәлән, о, гурултајда комсомол фәаалларынын тәшкилатчылары Русија Коммунист Кәнчләр Иттифагынын (РККИ) ады-ны дәјишдирә Русија Кәнч-ләринин Коммунист Иттифа-ғы (РККИ) гојмаг тәклифиндә тәчәссүмдү. Бу бахышы Казан нумајәндә һеј'әтинин нумајәндәси Х. Гәрбер хүсу-силә фәал мүдафиә едирди. Мәсәлән, о, гурултајда комсомол фәаалларынын бир гисми арасында белә бир фикир ја-јылмышды ки, кәнчләрин сиј-аси тәшкилаты олмаг е'ти-барилә комсомолун тәркибин-ә мәнзулландырмаг, она јалныз коммунист мүнә фор-малашмыш кәнчләри дахил етмәк лазымдыр. Бу нөгтеји-нәзәр өз формал тәзаһүрүнү она тәрәфдар чыханларын Русија Коммунист Кәнчләр Иттифагынын (РККИ) ады-ны дәјишдирә Русија Кәнч-ләринин Коммунист Иттифа-ғы (РККИ) гојмаг тәклифиндә тәчәссүмдү. Бу бахышы Казан нумајәндә һеј'әтинин нумајәндәси Х. Гәрбер хүсу-силә фәал мүдафиә едирди. Мәсәлән, о, гурултајда комсомол фәаалларынын тәшкилатчылары Русија Коммунист Кәнчләр Иттифагынын (РККИ) ады-ны дәјишдирә Русија Кәнч-ләринин Коммунист Иттифа-ғы (РККИ) гојмаг тәклифиндә тәчәссүмдү. Бу бахышы Казан нумајәндә һеј'әтинин нумајәндәси Х. Гәрбер хүсу-силә фәал мүдафиә едирди. Мәсәлән, о, гурултајда комсомол фәаалларынын бир гисми арасында белә бир фикир ја-јылмышды ки, кәнчләрин сиј-аси тәшкилаты олмаг е'ти-барилә комсомолун тәркибин-ә мәнзулландырмаг, она јалныз коммунист мүнә фор-малашмыш кәнчләри дахил етмәк лазымдыр. Бу нөгтеји-нәзәр өз формал тәзаһүрүнү она тәрәфдар чыханларын

МӘҺӘББӘТ НӘДИР?

СУБАЈЛАР ВӘ ТӘЗӘ ЕВЛӘНӘНЛӘР ҮЧҮН ХУСУСИ КУШӘ

Нечә әсрләрдир ки, шаирләри, рәссамлары, драматурглары бир суал нарahат едир: мәһәббәт нәдир? Дүнјанын өн тәнәффүс философлары бе-ја бу суала о гәдәр дә асанлыгла чаваб вера билмәјибләр. Дүшүнүб-дашыныблар, мәһәббәтин е'чазкарлығына, гејри-адә гүввә олдуғуну мү-әјјәнләшдирмәләр, бу «тәрәддүдлүк» «сирри»ни ачмаға чалышыблар.

Доғрудан, ахы, мәһәббәт нәдир? Белә бу, садә чө оларса физики әјләнчәдир? Алимләр бу суала һәлә дә тәтә чаваб вера билмирләр. Анчаг бир мәсәлә онларын һамысы үчүн өнәмлидир: мәһәббәт инсана һәддиндән артыг тез зәрәр вуран, мәгләг едән өз һејрәтләндирән бир гүввәдир.

Америка психиатры Леонар Зјунин тәсдиг едир ки, огланла гызын ејни көрүшүндә онлары бу суаллар нарahат едир: е'тинасыз шәкилдә бир-бирләриндән ајрылмаҗаглар ки? Дост олаҗаклармы? Бир-бирләрини һәмишә севәчәкләрми?

Америка психологлары Карен Дион вә Елин Бертид апардыглары мараглы соруҗдан сонра бу гонаәтә кәлибләр ки, инсанын дәррәкәси, јүксәк, мәдәнијјәти вә «интеллектуал» сәвијјәси... харичи көркөмүнә мүгајисәдә о гәдәр дә аз рол ојнамыр.

Бә'зи биологлар белә һесаб едир ки, мәһәббәт, «бир-бирини севмәк» инсан нәслинин јашамасы үчүн верилмиш тәбии һиссдир. Үмумијјәтлә, бүнсүз чанлыларын јашамасы, нәсил артырмасы гејри-мүмкүндүр.

Бә'зи алимләр исә «егоисткөнләр» нәзәријјәсини әсас көтүрүр вә тәсдиг едирләр ки, бизи бүтөвлүкдә инсан нәслинин јашамасы дејил, хүсуси көнүлүмүз марагландырыр.

Нәзәријјә тәсдигләјир ки, «дон-жуанлыг» етмәк санки кишиләрин «алынма јазылыбы». Онә көрә ки, кишиләр өз гәдәр чох сөвәләр... Гадынларын инманы бир о гәдәр јахшылашыр. Гадынлар исә, әксинә, илк өнөвдә ушагларыны тәрбијә едиб бөјүдөнә гәдәр онлара көмәк едән е'тибарлы һәјат јолдашы ахтарыр.

Мәһәз елә бу сәбәбә көрә «егоистлик нәзәријјәси»нин тәрәфдарлары изаһ едирләр ки, кишиләр чаван гадынлара даһа чох мејл көстәрирләр. Гадынларса даһа чох кишинин зәнҗир көркәминин нечәлији илә дејил, онун шәхсијјәти, давранышы, е'тибарлы олмасы вә аиләсинин тә'мин едиб-едә билмәјәчји илә марагланырлар.

Јенә тәрәфә суал јараныр: бәс, онда гадынларын бә'зиси нијә һәр јолдан өтәнә «вурулур?». Белә, мәһәббәт өз-өзүлүндә бир наркоманијадыр?

Бу принсипә әсасланан бә'зи психологлар дејирләр ки, инсаны бүрүјән горху һисси өн көрөкөн маддә кими тә'сир көстәрир. Бунә көрә бә'зи өз севдијләринә јаранда дөнүштүн ағрылар, кәдәр, гәм һиссләри кечирирләр.

Нју-Јорк психиатры Мајкл Либович инандырыр ки, елә бу сәбәбдән чаванларын чох баш көтүрүб һара кәлди кедир, өзүнү јени мәһәббәт гајғысына атыр. Чүнки бүтүн бу әзаблара дөзмәјә бачармыр, башга јол тапа билмир.

Чикаго университетинин профессору Рајманд Катителин фикринчә, бә'зи кимләрсә елә нинб һәјат гуранда илк көрәнләдә һәмин адамда өзүмүзү көрмәк истәдијимиз кефијјәтини ахтарырыг. О, кефијјәтләри ки, бизә өзүмүзә она етибар дүјүрүг. Профессорун фикринчә, һәр бир инсанда һәм реал, һәм дә идеал «мән» вар. Чох вахт характеримиз, давранышымыз һәмин «мән»ин сәвијјәсинә галха билмир. Вә бизә башлајыг о сәвијјә галхмаға көмәк едән, ејни заманда характеримизи тамамлајан адамы—«кәлечәк» һәјат јолдашымызы ахтармаға».

Јазычы Барбара Картленд мәһәббәт һагтында 263-дән чох романын муәллифидир. Онун китабларына бүтүн дүнјада бөјүк мараг ојанмаҗ ихтијарлыдыр. Јазычынын әсәрләринин үмуми тиражы 500 милјондан чохдур. Мараглыдыр ки, Картленд бу гәдәр мәһәббәт һагтында јаздығы әсәрләрин көпрәмәнинә олан хе-јирхаһ вә тәмизләнмәли гијлар өз севдиләрин огланлара анчаг «севирәм» сөзүнү демә-јә имкан јарадырлар.

Барбара Картленд јазыр: «Гәдим јунанлар белә һесаб едир ки, аллаһ инсаны бир бүтөв һалда јарадыб, Сонрадан ону ики һиссәјә бөлүб; киши өз гадын, Елә һәмин вахтдан һәр кәс өз јарысны ахтарыр. Һәгиги мәһәббәт дә о вахт јараныр ки, сән өз јарыны тапырсан вә елә һәмин анда фикирләширсән ки, артыг бүтөвсән».

«Илк мәһәббәт, илк јахшылыг» китабынын муәллифи Кеј Уеллинг тәсдиг едир ки, мәһәббәтдә үч мәрһәлә вар. Биринчиси одур ки, бир-бири нинә вурулурсунуз. Белә бир һәјәчанла дөјүнүр, өзүнү ганадланмыш гуш кими һисс едирсән. Өкәр бу мәһәббәт һәгиги дејилсә, онда икинчи мәрһәлә баш лајыр.

Икинчиси, сиз онунла доғмалыг һисс едирсиниз. Үчүнү һалына, өнәл-рунјәјинә, өзүнә јахынлыг һисс едиб баш дүшүрсүнүз. Сонра ону достларынызла, валидејнләринизлә таныш едирсиниз. Сиздә һәлә ејни бахыш, ејни мараг јараныр.

Үчүнчүсү, онунла өмүр һәјаты гурмаға гәрар алырсыныз. Даһа доғрусу, бунун вачиблијини һисс едирсиниз.

Әсл мәһәббәт нәдир һаллар да «илк бахыш»дан јараныр. Бу, һәр шејдән әввәл, тајын бахышларынын реаксијасындан да чох асылыдыр. Өкәр сиз она бир нечә саниј өн чох бахырсынызса, бу о демәкдир ки, «мәни марагландырсынызы».

Бундан сонракы ролу һәрәкәт, чәсарәт вә гәтијјәт өнәл едир...

Чапа һазырлајан: Нәсиман ЈАГУБОВ.

НИЈӘ 'ӘН'ӘНӘЈӘ ЧЕВИРМӘЈӘК?—

НЕЧӘ ЈАШАЈЫРСАН,

Хаһиш едирәм, јалварырам, тајымы гөбул един, Киров рајонунда јашајырыг. Атасы Александр Артјомович Миктумјан бизи атыб кедиб, Үмумитгифаг ахтарышындадыр. Кичик маашымла ики ушаға баха билмирәм, елә бир өглум да вар.

—Өглунузу нә өчөб ушаг евинә гојмаг истәмирсиниз?

Гадын дејәсән директорун кинаәсинин баша дүшмәси:

—Онунчун ачмадыгым гапы галмаҗ ејыб. Гөбул етмәјибләр. Инди он јашы вар. Онунла бирткәнәр дил тапырам. Амма тајымы баха билмирәм. Охумаг истәмир, өзү да тез-тез хәстәләнир.

—Ушаг хәстәләнә-хәстәләнә бөјүјәр. Буна көрә да ону евдән дидәркин салмаг олармы?

Једди јашлы Анна каһ анасынын, каһ да танымадығы јад гадынын үзүнә бахыдды.

—Ушаг билир?

—Әлбәттә.

Анна сөһбәтин ондан кетдијини һисс едиб башына ашағы салды...

Јох, сөһбәтләри тутмур. Нә директор гадыны инандыра билир, нә да гадын ону.

—Өзүнүз билин, хошлуга кетүрмәсә көлиб һәјатинизә атыб кедечәјәм.— Нәһајәт, гадын һәдә-горху көлиб отагдан чыхыр.

Викторија Михајловна гәзәбини боғмаға чалышараг диллөнир:

—Бә'зи аталар, аналар ушаг евләринә дөвләт гајғысындан елә һәјасызчасына данышыр, бојнумуза елә миннәт гојурлар ки, галыбыг гырыла-гырыла. Чох тәәссүф ки, В. И. Ленин адына Үмумитгифаг Совет ушаг фонду јарадылданда, ушаг евләринә һимајә күчләндән онларын сахинләринин дә сајы артыр. Шәхсән мән белә көзләмирдим...

Әлбәттә, ушаг евләринә дөвләт гајғысындан, ифлисләшмәјә дитгәтиндән данышмаға дејәр. Ушаг евинин тәдрис корпусунда Бакынын ән јахшы мәктәбләри һәсәд алара биләр. Бу илә сентјабрын 1-дә истифадәјә верилмиш һәмин бина үчүн коллектив беш ил чалышыб. Нәһајәт, өнә Бакы Баш Тикинти Идарәсинин 11 нөмрәли трести беш ај тикиб. Бу ишдә онлара Нәримановс рајонунун комсомолчулары јахындан көмәк көстәрибләр. Синиф отагларында он ики-он беш шакирд мәшгул олур. Ушаг евинин јахшы һамиләри вар. Бакы мәишәт кондисионерләри заводунун һәр сехи бир синфи өнәдәнә көтүрүб. Азәрбајчан Дөвләт Консерваторијасынын, М. Ф. Ахундов адына АПИ-нин тәләбәләри тез-тез онларын гонағы олур, јахуд өз маратны тәдбирләринә дә'вәт едирләр.

Мүасир типли идман залында ушаглар бош вахтларында аеробика илә мәшгул олурлар. Идман мүәллими Сара Нәсирова мәшгәләләрин чанлы кечмәси үчүн өлиндән көлән едир. Бу јаҗда ушаг евинә илә видеолашмыш Тәранә Әјјубованын бөјүк тәрбијәси техникумуна дахил олмасы хәбәри һамысы севиндирди. Ахы о, бөјүк кимнастика үзрә идман усталығына намизәддир. Нисс олунур ки, бурадан ајрылмаг онун үчүн чох чәтиндир. Бир ајдыр ки, ушаглар үчүн көнүлү олараг бөдин кимнастика бөлмәси јарадыб, ахшамлар онларла мәшгул олур.

Кениш вә јарашыглы јемәханада ушаглара чох заман милли хөрәкләр верилир. Ушаг евинин өз автобусу вар. Тез-тез фестивал киноларына, театр вә консертләрә, чохумсулу илдә-ајда бир дәфә јолумузу сала билдијимиз јерләрә кедирләр. Мүхтәлиф тәшкилатлар бајрамларда ушаглара совгат көндәрирләр. Рајон јеңинти тичарәти идарәсинин ишчиләри нечә дәфә мангалларла көлиб, онлары өзү Гафтез кабабына гонаг едибләр. Ушагларын Новханда өз бағлары вар. Бу ил орада диничәлибләр. Көлән јај исә ораны өзү истирашәт кушәсинә чевирмәк истәјирләр. Ушаг евинин директору дејир:

—Ушаг еви дедикдә чохлары фикирләшир ки, јегин бурада ај, јахшы кејнимәк имканы олмајан, ајса-сапа јатмајан ушаглар бөјүјүрләр. Бу, белә дејил. Ушагларымыз тохдурлар. Онларын кејнимләрини һәтта бир чох аиләләрдә бөјүјүн ушаглар һәсәд алара биләрләр. Ахы, һәр ушағын кејими үчүн дөвләт илдә 500 манат пул ајырыр. Гызларда матәзалара кирмә онларын бөјәндикләри палтарлары алыр, јахуд өзләриндә сифариш веририк. Бирчә чәтинлијимиз ондадыр ки, өз мүнасибәтимизә јохдур. Һәр јазда шеј үчүн һесаб ачмаг, чек јазмаг, пул көчүрмәк бизә ағырдан өмәлијјәтдир. Һәр ушаг евинин өз мүнасибәтинин олмасы вахты чохдан кәлиб чатыб.

Дана бир проблем. Јатаг корпусундакы он-он бешләр нәфәрлик отаглар бизә хәстәхана палаталарыны хатырладыр. Дүздүр, он беш нәфәрә бир отагда нәзарәт етмәк төрбијәчи үчүн асандыр. Амма бу гәдәр ушағын бир отагда јатмасы кимләрә чәтәтдән, педагокика көстәрә-нәзәрә-дән доғрудурму? Јухары синиф шакирдләри үчүн исә бу, һәм дә әсаблары шәраитдир. Онлар бир-бириниң јанында сојуныб-кејнимләә утанырлар. Јенә дә

ӨЗКӘ УШАҒЫ?..

Јери көлмишкән Үмумитгафар ушаг фондуну јарадмагдан мәгсәд јалныз кимсәсиз ушаглара көмәк көстәрмәк дејил, һәм дә мадди чәһәтдән әзијјәт чәкән аиләләрә әл тутмагдыр. Сиҗр дејил ки, чохушаглы аиләләр үчүн ән бөјүк проблем ушагларыны пал-палтарла тә'мин етмәкдир. Бу проблеми бир чох социалист өлкәләринә јахшы јолла арадан галдырырлар. «Аналара көмәк» бүролары бу мәсәд үчүн тәшкил олунуб. Бура көлән имканлы адамлар ушагларынын кејилмәмиш вә ја кејилмиш палтарларыны өнтијачы оланлара бағышлајырлар. Имкансыз адамлар исә онлары ја учуз гијмәтә сатыр, ја да ону башга палтарла дәјиширләр. Бөјүк көмәкдир... Биз бә бу үсулдан истифадә едә биләрик. Аилә, хејирхаһлыг, насыбын дадына чатмаг, јејинәсә әл тутмаг Азәрбајчан халкынын ән көзәл ән'әнәләриндәндир.

—Ушаг евиндә сәһар адәтән тәрбијәчинин сәси илә ачылыр:

Сабаһынызы хејир, ушаглар!... Галхын... Идман един... Јујунуз... Чарпајылары јығын... Тәләсин... Дәрсә кечикмә олмаз... Габларынызы сијрин... «Чох саг ол» демәји унутмајын... Белә чө, бүтүн күнү онлары өјрәдир, нәсиһәт верирләр. Чох заман ушаглара елә-белә, гәлбән сөһбәт еләмәјә вахт, демәк олар ки, чатмыр.

Елшад Сәмәдов 2 нөмрәли ушаг еви үчүн әсл тапынтыдыр. Үч ил әввәл М. Ф. Ахундов адына АПИ-нин тәләбәләри бу көчә директору кәнд-кәнд ејнә. Једди ај Мәрдәкандакы ушаг евиндә чалышан Елшадын ушаглары үрәкдән севмәси, Елшадын асанлыгла дил тапмасы онун нәзәриндән гачмајыб. Онун мәнзили инди чалышдығы ушаг евинә јахындыр. Демәли, тәрбијәчи кими ушаглара вахтыны даһа чох сәрф едә биләр.

Инә кими тәрбијәчинин ушаг евиндә көрүнмәси ушаглара нә гәдәр севинч бағышлајыб. Ахы онлар көзләрини ачандан гардашларын әнатәсиндә олублар. Доғум евиндән, ушаг бағчасындан тутмуш ушаг евләринин тәрбијәчиләринә, мүәллимләринә гәдәр һамысы гадындыр. Бәли, бу, бөјүк проблемдир.

Елшадын өн чәтин синфи—саккизинчиләрин тапшырыблар. О, е'тираф едир ки, доғрудан да чәтин ушаглардыр. Лакин бу чәтинликдән бәзмир. Әксинә, гарышы-ја чыхан проблемләри анлаан арадан галдырмаға чалышыр. Гызларда дил тапмагда һәјат јолдашы Кулнарә она чох көмәк едир. Гызлар һәрдән онларын евиндә гонаг олурлар. Кулнарә дә бош вахты оланда ики ушағыны көтүрүб онлардан һал-әһвал тутмаға кедир.

Елшад бөјүк һәвәслә өз планларынын сәһәдәт ачыр:

—Мәктәбин јанында кичик бир саһә вар. Ушагларла белә төрәфа көлмишик ки, орада кој-көјәрти әкәк. Гышда исә нәсли шитилик дүзәлдәчәјик. Помидор, хијар, истиот јетишдирәчәјик, һәм ушаглар әмәјә өјрәнәр, һәм дә стүфмиз тәрәвәзлә бөл олар. Кичик синфләрин көмәји илә довшанчылыг тәсәррүфаты јаратмаг истәјирик. Ушаглар онлара һәвәслә гуллуг едәрләр. Мәтбәхимизә исә тезә довшан әти верәрик. Ушаг евләрини ән бөјүк нисбәтә одур ки, бурада бөјүмүзүн әсасәтә әрасы олмур. Ахы, јемәкләрини, ичмәкләрини дөвләт верир. Бә'зән ади нөвбәтчиликләрини дә етмәк истәмирләр. Она көрә дә ушаглары мүтләг өмәјә өјрәтмәк лазымдыр. Лакин мадди марагландырма јолу илә. Кооперативләр јаратмаг, фабрик вә заводларда мүгавилә бағлајыб ишләмәк олар. О гәдәр јоллар вар ки. Ушаг мүтләг пул газанмағы өјрәнмәлидир. Бу, өлбәттә, газанчынын намысыны индидән она вермәк лазым дејил, гој өмәк китабчасына јығылсын. Ушаг евинин төрк еләндә һәрәсинин ајры-ајры вәзиҗәти олмалыдыр. Бу исә о демәкдир ки, сабаһ бу көнч кимдәнсә асылы вәзиҗәтә дүшмәјәчәк. Бурдан әлавә, онлар гаанлары пулун кичик бир һиссәсини өз шәхси өнтијачлары үчүн өз сәрф едә биләрләр. Бу саһәдә биз нә ишә башламышыг, тезликлә нәтиҗәмизә наил олачағыг.

Һеч бир әвәз көзләмәдән, һәјатыны көнүллү олараг өзкә ушагларынын тәлеји илә бағламышы, сөзүн әсл мә'насында фидакарлыг көстәрән бу көнч оландан бөјүк һөрмәт нисси илә ајрылырам. Көзләримин өнүнә онун «гызлары»—саккизинчиләр көлир. Ушаг евиндә олдуғум бу бир һәфтәдә онларла дил тапмаг мәним үчүн нә гәдәр чәтин иди. Чаваблары «нә», «јох» олурду. Амма бу зәнгә кечмишдиг, бирбириндән көзәл тајлардан ичмишдиг. Чүнки онларын бу зәнгин сојуттанларыны, тәкәббүрү ачрасында кизләнмиш фәрләды ешидирдим. Бәс нијә бу фәрләды онларын аталары ешитмир? Аналары кунаһландырмага өјрәнмишик. Бәс нијә өвладларыны атмыш аталар һагтында

КӨРҮШ

СОВЕТ ХАРАКТЕРИ

АТЫЛМЫШ ВӘ ТАПЫЛМЫШ КӨРПӘ

Ахшам саат сәккизи етмүшдү. Гурбан шәһәрин кнарында — «Чөлјолу»ндан хејли ашағы, тезә асфалт заводунун јанында дајанмышды. Узагдан түтүн јери көрүнүрдү. Гурбан јеканә гызы Бәһар үчүн мөрүтлә дөрдүнчү дәфә јолун кәнарына гојду. Икинчи ведрә бош иди. Ону чевриб үстүндә отурду. Машын көзләмәјә башлады.

Әтрафа дәрин сүкут чөкмүшдү. Гурбан бирдән... көрүә гығылтысы ешитди. Амма гуларларына инанмады. «Кечәнин бу вахты бурада ушаг нә көзләр?». Амма сәс көсклимди. Әтрафа бојланды, ирәли јеридә, коллуҗун ичини ахтарды. Вә... гаранлыгда көзүнә дөнүб чанлыја төрәф әјилди—ушаг иди. Ону нимдаш јорганына бүкмүш, бөләји мафтилдә бағламышдылар. Гурбан әввәл чашыб галды. Нә едәчәјини билмәди. Кимсәсиз чөлдә вар-кәл еләмәјә башлады... Ушағын анасына һајланды... Јахшылыгдамы түтүнлүү көзләди... Амма сәсинә сәс верән олмады. Кечәнин пајыз өмрү, сығындығы исти гучаг көрпәни овундурмушду.

...Гары сәссизчә ачыды. Маликә әрәнки ајаг сәсиндән танымышды:

—Бәһары зорла овундуруб јатыртмышам,—деди.— нә олуб, һарадајдын, кечә саат икијә ишләјир.

—Сәс еләмә Маликә, бир көр сәнә нә кәтирмишәм.

...Сәһәри күн мәсәләдән һалы олан гонум-гоншу Гурбана мәсәләәт көрдү ки, көрпәни ушаг евинә версин. Амма Гурбан белә етмәди. Ону доғум евиндә дитгәтлә мүаијнәдән көчүртдүрдү вә јенә өз доғма очағына кәтирди.

Инди бир аја јахындыр ки, Гурбан кишинин мәнзилиндә сәһәрә кими ишыг јаныр. Балача Бәһар өзүнә гардаш тапдығы үчүн севинир. Маликә өгул анасы олдуғу үчүн ачыг-ашкар гүрур һисс едә кечирир. Гурбан киши ушага ад да гојуб: Анар.

Анарын анасы Маликә инә истәһсал бирлијиндә бармаачан, атасы Гурбан Бачыјев исә әбәдләр комбинатында фәһлә ишләјирләр.

Јахшы ки, Анарын тајлары сиңәсиндә үрәк өвәзинә даш көдирән әдә бир гадынын јох, Гурбан кими гајғыкеш атанын, Маликә кими өвладчанлы ананын олмидәдир.

Ариф ГАФАРОВ, Аиф САЛАМОВ.
Шәки рајону.

АД КҮНҮНҮ ТӘБРИК ЕДИРИК, ИСРАФИЛ БАБА!

Кәровабадын ән гочаман сакини Исрафил Мәдәтов анадан олмасынын 110-чу илдөнүмүнү өз бөјүк аиләси илә бирликдә—ушаглары, нәвәләри, нәтичәләри, көчүкчәләри илә бирликдә гејд етмишдир. Онун аиләсә үзвләринин сајы јүз нәфәрә јахындыр. Онлары арасында мүһәндис дә, мүәллим дә, һәким дә, башга нешә мүтәхәссисләри дә, фәһлә дә, шаирд дә вардыр.

Бу јахынларда Јапонијадан «Јонкидо» симбол» гәзетинин Москва мүхбири агсагалын гонағы олмуш, Мәдәтовун үзүнәмүраҗјатчы «сирләри» илә марагланмышдыр. Исрафил баба мүәбирин суалларына чаваб верәрәк бildирмишдир ки, арвады илә 80 ил сәмими, мәһрибан доланмышдыр (арвады 22 ил бундан әввәл вәфат етмишдир), спиртли ички ичмир, папирос чәкмир, аз-аз јејир, гојун этини, мејвә-тәрәвәзи хошлајыр. Инди, бу јашында да ишдән әл чәкмир, өз бағындакы мејвә агачларына, күлләрә хидмәт едир.

И. Мәдәтов кәндли әмәји илә мәшгул олмуш, чамыш, ипәк вә гојун сахламышдыр. О, ахырынчы дәфә 1918-чи илдә хәстәләнмишдир. О заман ағыр формада јахалар хәстәлијинә тутулмушдур. Амма мәһкәм сағламлығы сәбәбиндән сағалмышдыр. Елә о вахт она демишдилөр: узун јашајачагсан.

НЕЧӘ ЈАШАЈЫРСАН,

ејыб. Гөбул етмәјибләр. Инди он јашы вар. Онунла бирткәнәр дил тапырам. Амма тајымы баха билмирәм. Охумаг истәмир, өзү да тез-тез хәстәләнир.

—Ушаг хәстәләнә-хәстәләнә бөјүјәр. Буна көрә да ону евдән дидәркин салмаг олармы?

Једди јашлы Анна каһ анасынын, каһ да танымадығы јад гадынын үзүнә бахыдды.

—Ушаг билир?

—Әлбәттә.

Анна сөһбәтин ондан кетдијини һисс едиб башына ашағы салды...

Јох, сөһбәтләри тутмур. Нә директор гадыны инандыра билир, нә да гадын ону.

—Өзүнүз билин, хошлуга кетүрмәсә көлиб һәјатинизә атыб кедечәјәм.— Нәһајәт, гадын һәдә-горху көлиб отагдан чыхыр.

Викторија Михајловна гәзәбини боғмаға чалышараг диллөнир:

—Бә'зи аталар, аналар ушаг евләринә дөвләт гајғысындан елә һәјасызчасына данышыр, бојнумуза елә миннәт гојурлар ки, галыбыг гырыла-гырыла. Чох тәәссүф ки, В. И. Ленин адына Үмумитгифаг Совет ушаг фонду јарадылданда, ушаг евләринә һимајә күчләндән онларын сахинләринин дә сајы артыр. Шәхсән мән белә көзләмирдим...

Әлбәттә, ушаг евләринә дөвләт гајғысындан, ифлисләшмәјә дитгәтиндән данышмаға дејәр. Ушаг евинин тәдрис корпусунда Бакынын ән јахшы мәктәбләри һәсәд алара биләр. Бу ил сентјабрын 1-дә истифадәјә верилмиш һәмин бина үчүн коллектив беш ил чалышыб. Нәһајәт, өнә Бакы Баш Тикинти Идарәсинин 11 нөмрәли трести беш ај тикиб. Бу ишдә онлара Нәримановс рајонунун комсомолчулары јахындан көмәк көстәрибләр. Синиф отагларында он ики-он беш шакирд мәшгул олур. Ушаг евинин јахшы һамиләри вар. Бакы мәишәт кондисионерләри заводунун һәр сехи бир синфи өнәдәнә көтүрүб. Азәрбајчан Дөвләт Консерваторијасынын, М. Ф. Ахундов адына АПИ-нин тәләбәләри тез-тез онларын гонағы олур, јахуд өз маратны тәдбирләринә дә'вәт едирләр.

Мүасир типли идман залында ушаглар бош вахтларында аеробика илә мәшгул олурлар. Идман мүәллими Сара Нәсирова мәшгәләләрин чанлы кечмәси үчүн өлиндән көлән едир. Бу јаҗда ушаг евинә илә видеолашмыш Тәранә Әјјубованын бөјүк тәрбијәси техникумуна дахил олмасы хәбәри һамысы севиндирди. Ахы о, бөјүк кимнастика үзрә идман усталығына намизәддир. Нисс олунур ки, бурадан ајрылмаг онун үчүн чох чәтиндир. Бир ајдыр ки, ушаглар үчүн көнүлү олараг бөдин кимнастика бөлмәси јарадыб, ахшамлар онларла мәшгул олур.

Кениш вә јарашыглы јемәханада ушаглара чох заман милли хөрәкләр верилир. Ушаг евинин өз автобусу вар. Тез-тез фестивал киноларына, театр вә консертләрә, чохумсулу илдә-ајда бир дәфә јолумузу сала билдијимиз јерләрә кедирләр. Мүхтәлиф тәшкилатлар бајрамларда ушаглара совгат көндәрирләр. Рајон јеңинти тичарәти идарәсинин ишчиләри нечә дәфә мангалларла көлиб, онлары өзү Гафтез кабабына гонаг едибләр. Ушагларын Новханда өз бағлары вар. Бу ил орада диничәлибләр. Көлән јај исә ораны өзү истирашәт кушәсинә чевирмәк истәјирләр. Ушаг евинин директору дејир:

—Ушаг еви дедикдә чохлары фикирләшир ки, јегин бурада ај, јахшы кејнимәк имканы олмајан, ајса-сапа јатмајан ушаглар бөјүјүрләр. Бу, белә дејил. Ушагларымыз тохдурлар. Онларын кејнимләрини һәтта бир чох аиләләрдә бөјүјүн ушаглар һәсәд алара биләрләр. Ахы, һәр ушағын кејими үчүн дөвләт илдә 500 манат пул ајырыр. Гызларда матәзалара кирмә онларын бөјәндикләри палтарлары алыр, јахуд өзләриндә сифариш веририк. Бирчә чәтинлијимиз ондадыр ки, өз мүнасибәтимизә јохдур. Һәр јазда шеј үчүн һесаб ачмаг, чек јазмаг, пул көчүрмәк бизә ағырдан өмәлијјәтдир. Һәр ушаг евинин өз мүнасибәтинин олмасы вахты чохдан кәлиб чатыб.

Дана бир проблем. Јатаг корпусундакы он-он беш нәфәрлик отаглар бизә хәстәхана палаталарыны хатырладыр. Дүздүр, он беш нәфәрә бир отагда нәзарәт етмәк төрбијәчи үчүн асандыр. Амма бу гәдәр ушағын бир отагда јатмасы кимләрә чәтәтдән, педагокика көстәрә-нәзәрә-дән доғрудурму? Јухары синиф шакирдләри үчүн исә бу, һәм дә әсаблары шәраитдир. Онлар бир-бириниң јанында сојуныб-кејнимләә утанырлар. Јенә дә

ӨЗКӘ УШАҒЫ?..

Јери көлмишкән Үмумитгафар ушаг фондуну јарадмагдан мәгсәд јалныз кимсәсиз ушаглара көмәк көстәрмәк дејил, һәм дә мадди чәһәтдән әзијјәт чәкән аиләләрә әл тутмагдыр. Сиҗр дејил ки, чохушаглы аиләләр үчүн ән бөјүк проблем ушагларыны пал-палтарла тә'мин етмәкдир. Бу проблеми бир чох социалист өлкәләринә јахшы јолла арадан галдырырлар. «Аналара көмәк» бүролары бу мәсәд үчүн тәшкил олунуб. Бура көлән имканлы адамлар ушагларынын кејилмәмиш вә ја кејилмиш палтарларыны өнтијачы оланлара бағышлајырлар. Имкансыз адамлар исә онлары ја учуз гијмәтә сатыр, ја да ону башга палтарла дәјиширләр. Бөјүк көмәкдир... Биз дә бу үсулдан истифадә едә биләрик. Аилә, хејирхаһлыг, насыбын дадына чатмаг, јејинәсә әл тутмаг Азәрбајчан халкынын ән көзәл ән'әнәләринәндир.

—Ушаг евиндә сәһар адәтән тәрбијәчинин сәси илә ачылыр:

Сабаһынызы хејир, ушаглар!... Галхын... Идман един... Јујунуз... Чарпајылары јығын... Тәләсин... Дәрсә кечикмә олмаз... Габларынызы сијрин... «Чох саг ол» демәји унутмајын... Белә чө, бүтүн күнү онлары өјрәдир, нәсиһәт верирләр. Чох заман ушагларла елә-белә, гәлбән сөһбәт еләмәјә вахт, демәк олар ки, чатмыр.

Елшад Сәмәдов 2 нөмрәли ушаг евинә ејнә сәс тапынтыдыр. Үч ил әввәл М. Ф. Ахундов адына АПИ-нин тәләбәләри бу көчә директору кәнд-кәнд ејнә. Једди ај Мәрдәкандакы ушаг евиндә чалышан Елшадын ушаглары үрәкдән севмәси, Елшадын асанлыгла дил тапмасы онун нәзәриндән гачмајыб. Онун мәнзили инди чалышдығы ушаг евинә јахындыр. Демәли, тәрбијәчи кими ушаглара вахтыны даһа чох сәрф едә биләр.

Инә кими тәрбијәчинин ушаг евиндә көрүнмәси ушаглара нә гәдәр севинч бағышлајыб. Ахы онлар көзләрини ачандан гардашларын әнатәсиндә олублар. Доғум евиндән, ушаг бағчасындан тутмуш ушаг евләринин тәрбијәчиләринә, мүәллимләринә гәдәр һамысы гадындыр. Бәли, бу, бөјүк проблемдир.

Елшадын ән чәтин синфи—саккизинчиләрин тапшырыблар. О, е'тираф едир ки, доғрудан да чәтин ушаглардыр. Лакин бу чәтинликдән бәзмир. Әксинә, гарышыја чыхан проблемләри анлаан арадан галдырмаға чалышыр. Гызларда дил тапмагда һәјат јолдашы Кулнарә она чох көмәк едир. Гызлар һәрдән онларын евиндә гонаг олурлар. Кулнарә дә бош вахты оланда ики ушағыны көтүрүб онлардан һал-әһвал тутмаға кедир.

Елшад бөјүк һәвәслә өз планларынын сәһәдәт ачыр:

—Мәктәбин јанында кичик бир саһә вар. Ушагларла белә төрәфа көлмишик ки, орада кој-көјәрти әкәк. Гышда исә нәсли шитилик дүзәлдәчәјик. Помидор, хијар, истиот јетишдирәчәјик, һәм ушаглар әмәји өјрәнәр, һәм дә стүфмиз тәрәвәзлә бөл олар. Кичик синфләрин көмәји илә довшанчылыг тәсәррүфаты јаратмаг истәјирик. Ушаглар онлара һәвәслә гуллуг едәрләр. Мәтбәхимизә исә тезә довшан әти верәрик. Ушаг евләрини ән бөјүк нисбәтә одур ки, бурада бөјүмүзүн әсасәтә әрасы олмур. Ахы, јемәкләрини, ичмәкләрини дөвләт верир. Бә'зән ади нөвбәтчиликләрини дә етмәк истәмирләр. Она көрә дә ушаглары мүтләг өмәји өјрәтмәк лазымдыр. Лакин мадди марагландырма јолу илә. Кооперативләр јаратмаг, фабрик вә заводларда мүгавилә бағлајыб ишләмәк олар. О гәдәр јоллар вар ки. Ушаг мүтләг пул газанмағы өјрәнмәлидир. Бу, өлбәттә, газанчынын намысыны индидән она вермәк лазым дејил, гој өмәк китабчасына јығылсын. Ушаг евинин төрк еләндә һәрәсинин ајры-ајры вәзиҗәти олмалыдыр. Бу исә о демәкдир ки, сабаһ бу көнч кимдәнсә асылы вәзиҗәтә дүшмәјәчәк. Бурдан әлавә, онлар гаанлары пулун кичик бир һиссәсини өз шәхси өнтијачлары үчүн өз сәрф едә биләрләр. Бу саһәдә биз нә ишә башламышыг, тезликлә нәтиҗәмизә наил олачағыг.

Һеч бир әвәз көзләмәдән, һәјатыны көнүллү олараг өзкә ушагларынын тәлеји илә бағламышы, сөзүн әсл мә'насында фидакарлыг көстәрән бу көнч оландан бөјүк һөрмәт нисси илә ајрылырам. Көзләримин өнүнә онун «гызлары»—саккизинчиләр көлир. Ушаг евиндә олдуғум бу бир һәфтәдә онларла дил тапмаг мәним үчүн нә гәдәр чәтин иди. Чаваблары «нә», «јох» олурду. Амма бу зәнгә кечмишдиг, бирбириндән көзәл тајлардан ичмишдиг. Чүнки онларын бу зәнгин сојуттанларыны, тәкәббүрү ачрасында кизләнмиш фәрләды ешидирдим. Бәс нијә бу фәрләды онларын аталары ешитмир? Аналары кунаһландырмага өјрәнмишик. Бәс нијә өвладларыны атмыш аталар һагтында

Сәадәт КӘРИМОВА.

Шәхсијәтинә, гәлбинә јахындан бәләд олдуғум профессор Сәид Әмираслан оғлу Әләскәровун нур ичәр чәфәсинә бирә сифә мәрмәк, ширин сәбәтинә бирчә дәфә дилимәк кифајәтдир ки, бу мәрд инсана үрәкдән бағланасан.

Профессорла танышлығым сәбәбкары Ч. Илдырым адына Аз.ПИ-нин алә рәјасәт кафедрасынын мүдири, профессор Әли Новрузовдур. О, 1984-чү илин ахырларында Москвада е'замијәтә колмишдә, тез-тез көрүшүб, дордлашдырдк. Ка гала бир сөһбәтимизә пајтахтда јашајан азәрбајчанлы әлимләри ахтарыб тапмағыдан, онларла јахын әлагә сахламағымдан сөз ачыдым. Бир дәфә Әли мүәллим гәфилдән сорушду:

— Де көрүм, профессор Сәид Әләскәрову танујырсан?

«Јох» чавабы ешидәндә мәни таныды,—мүтләг таныш ол,—деди ки профессорун өз телефонунун нөмрәсини мәнә верди.

Сәид Әләскәровун көнүлсоју гәдим мәдәнијәт бешиклијинә Шамахыдандыр. Иҹрин ики јашында М. Әзизбәјов адына Азәрбајчан Сәнајә Институту битирәрәк електрик мүһәндиси ихтисасына јиҹәләнә-нә һесаблама техникасы үзә елми ахтарышлара башлајыб. Кәнч тәдгигатчы бир нечә илә реле апаратларында магнит силсиләләринин һесаблама үсулларына аид нәмизәдлик диссертасијасы һазырлајыб вә 1948-чи илдә Москвада — ССРИ ЕА-нын Автоматика вә Телемеханика Институтунун ихтисаслашмыш шурасында угурла мүдафиә едиб.

1952-чи илдә республика Елмләр Академијасынын нәздинә електромоделләшдирмә лабораторијасы јарадыб вә Азәрбајчанда илк дәфә нефтчыхарма сәнајәсиндә һесаблама техникасындан истифадәјә башлајыб. Лабораторијада апарылан тәдгигатларын мигјасы дүрмәдән кенишләнә-нә, халг тәсәрруфатына вердији игтисади сәмәрә артыб вә нәтиҹәдә онун базасы әсасында Азәрбајчан ССР ЕА-нын һесаблама мәркәзи тәшкил едилиб (бу мәркәз сонралар кибернетика институтуна чеврилиб). Бакыдакы һесаблама техникасы, електрик һесаблама машынлары схем вә һиссәләри истеһсал едән бир сыра мүәссисәләрин мәҹбаа кәлмәсиндә вә Сәид Әләскәровун әһәмәти чохдур.

1962-чи илдә Москвада (јени дә автоматика вә телемеханика институтунда) «Пајлајчы системләр вә електромагнит системләринин нәзәри мәсәләләри, һесаблама үсуллары» мөвзусунда доктордуг иши мүдафиә етмиш, бир ил сонра профессорлуға лајиг көрүлмүшдү. Москвада дә'вət олунмаға гәдәр (јанвар, 1966) һесаблама мәркәзинә рәһбәрлик еләмиш Сәид Әләскәровун Азәрбајчанда һесаблама техникасы саһәсиндә Үмумиттифаг нүфузлу елми мәктәбин формалашмасында бөјүк һаггынын олдуғу вар. Он илә јахын Москвада мүхтәлиф һесаблама мәркәзләринә (физики проблемләр вә оптик-физики әләчләр институтлары нәзәрдә) рәһбәрлик етди. Бу илләр ərzində һәмјәрилмиш тадгигатларынын әһәтә даирәсини даһа да кенишләндирә, бир-бириндән ардынча елми нәтиҹәләри марагландыран әсәрләрини, ихтираларыны, нәзәри тәсвирләрини әрсәјә кәтирә, елмкомизин танынмыш адамларындан бири кими шөһрәтләнә. Өмрү боју өјрәндикләрини сохаәтлә өјрәтмәјә чан атан Сәид мүәллим 1975-чи илдән педагожи иш кечиб—Москва Гијбәт Институтунун тәтбиги ријазијат вә һесаблама техникасы кафедрасына мүдир сечилиб вә инди дә һәмин кафедрајa рәһбәрлик едир.

Профессор С. Ә. Әләскәров 10-а гәдәр монографијанын јүздән артыг елми әсәрин, онларла ихтиранын мүәллифидир.

Елоглумуз һаггында ешитдикләримдән:

Украјна ССР ЕА-нын академики В. М. Глушков: «Хәзәр дәнизи гојнунда нефт бургуларынын јчалмасында, јени нефт јатагларынын ашкара чыхарылмасында, кәнә нә гујуларын јенидән истисмара гаҹтарылмасында профессор Әләскәровун хидмәтләри әвәзсиздир. Нефт истеһсалынын мүхтәлиф просесләринә ријази һесаблама үсулларынын тәтбиги онун ады илә бағлыдыр. Бејнәлхалг симпозиумларын бириндә Сәид Әләскәровун бу саһәдәки елми нәтиҹәләринә хариҹи мүтәхәссисләрин чох бөјүк мараг көстәрдикләринин шаһидәјәм...».

Сосиалист Әмәји Гәһрәманы, ССРИ ЕА-нын академики С. А. Лебедев: «Әлкәмиздә мүасир һесаблама техникасынын нефт сәнајесинә кенишләтәнә саһәсиндә илк елми ишләри Әләскәровун ады илә бағлыдыр. О, елми нәтиҹәләрә потенсиал саһәләрин нәзәри мәсәләләри вә һесаблама үсуллары, ЕРЕМ-дән истифадә јолу илә кәнишләтмәк алгоритмләринин алынмасы, хүсуси дәјишдириҹиләр алынмасы вә дикәр саһәләрдә дә оригинал вә гијмәтли тадгигатлары илә јахшы таныныб...».

Ленин мükафаты лауреаты, ССРИ ЕА-нын академики Б. Н. Петров: «Профессор Әләскәровун һесаблама техникасы саһәсиндә әлкәмизин ән көрәкмли алимләри сырасында дајанмышдыр...».

Һәмјерлимизин елми фаалијәтинә јүксәк гијмәт верәнләр арасында ССРИ ЕА-нын академикләри А. И. Берг, В. С. Кулебакин, А. А. Дородницын вә дикәр мә'тәбәр алимләр дә вар, лакин охучуну јормаға дәјмәз; јахшысы будур, истинадларын «богчасы»нын көстәрим. Нүмунә көтирдијим рә'јләри профессорун шәхси архивиндән кәнс бир «дүјүнчәдән чәзаләнмиш», һәмин «дүјүнчәјинин јаранма тарихчәси ијирми илин һаггында, 1968-чи илдә дөгма Бакымыздан профессор Сәид Әләскәрова гојма-бәрә бир «мүжде» чатдырдылар ки, бәс, дурма, тез ол, сәнәдләрини һазырла, көндәр, сәни академијамыза мүхбир үзв кечмәк мәсәлә-синә бах. Бурада оланда душмушук. Бурада оланда елми јолунда чалдығын күлүкүн сәси гулагларымызда чинкилдәјир һәлә дә. Саг ол, пајтахтда да башымызы уча едирсән! Гој көрсүнүр, биләсиләр ки, биз лајиглә өјләдларымызын гәдир-гијмәтини уча тутуруг.

Башыны ашағы салыб совет елминин әәнкилашмәси наминә кечәсини күндүзүнә гатан профессор Әләскәров инсана нијмәс һәјатын чәнбәрә саныр. Одур ки, дејләнә әлүстү инанды, өзү дејмиш, гызылдан гијмәтли нә гәдәр вахтыны «хәрчләди»... Анчаг һәдәр јох. Академијада сечилар — да олду, вә с. Әләскәров исә сечиләнләр сырасына лајиг билинмәди.

Бә'зән киләләнирик ки, гонум-гонушулардан пајтахтын елм очагларында чохлу мүхәбир үзвләр, академикләр вар, биздән исә... Бес нијә һеч дүшүнмүрүк, јахуд дүшүнмәк истәмирик ки, гонум-гонушулар бир чыхартдығымыз пестаилардан нисбәтән узаг олмушлар, белә ишләрдә вәзилиләр, узаггөрәнләр, ишбилән дикләр тәр. пенирләр?..

Нә исә... гајыдаг мәтләбә. Профессор Сәид Әләскәров гијмәтини вә мәһсулдар елми әмәји сәјәсиндә мүтәхәссисләр арасында нүфуз да газаныб, ад-сан да, шан-шөһрәт дә. Исте'дадлы алимин елми әсәрләри, онларын практик тәтбиги әлкәмиздә кениш јајылыб. Онун совети харичдән дә кәлир (АБШ, Франса, Мачарыстан вә б.), бејнәлхалг мүшавирә, конфранс, конгрес, симпозиумларда азәрбајчанлы алимин дәрин мәзмунлу елми мә'рузәләри өчнөн мүтәхәссисләрә вә мараглан-дырмајыб. Сәид Әләскәров ихтисасы, елми мараг даиряси үзрә Үмумиттифаг елми мәчлисләрини дә даими иштираччысыдыр. Һәмјерлимиз «Микроелектроника» Үмумиттифаг елми журналынын редаксија һеј'әтинин («Һесаблама техникасы» серијасы) бә'зи нечә елми шураның үзвүдүр. Мүәллимин бөјүклүјү шакирдләрин угурлары илә һесабланыр, һәмјерлимизин шөһрәт көһнәси бу мејданда да будрәмәјиб. Бакыда вә Москвада јетишдирдији елми нәфәрдән артыг техника елмләри намизәдләри вә доктораты алимин елми иҹәләларынын әдәјәтини јазмачылардыр. Алимин план-лары чох, арзулары болдур, тәки саглыг олсун. Арзулар ичиндә бир арзусу даһа шиддиндир Сәид мүәллимә. О да оглан лары Әмирлә Асланын төрөнишиндән асылдыр. Баба олмаг арзусундан сөз салнда профессорун чөһрәсинә хош, мүлајим бир тәбәссүм гонур, чичәји чыртлајыр елә бил:

— Гардаш, икиси дә әли тәһсилдә ријазијатчыдыр, Ломоносов адына МДУ-ну гуртарыблар, елми-тәдгигатла мәшғулдурлар. Ашмрн дә пис дејил. Елми-тәдгигат институтунда ишләјирләр. Залым ушаглары, ә на кәләјирәм, бир кәлиб десинләр ки, а ки-шиг, дур филанкәсин гызына елчи кет. Һәләлик ағызлары-на су алыб, дурублар...

Халгмызынләјаәтли оғлу, көркәмли алим Сәид Әләскәров бәрәдә мүхтәсәр гејдләрими хош бир диләклә битирмәк истәјирәм;

— Арсаатал, арзуну тезликлә чин олсун. Сизә салам вә узун өмүр, јарадычылыг севинчләри диләјирәм.

Абузәр БАҒЫРОВ.

МОСКВАЛЫ АЗӘРБАЈЧАНЛЫЛАР

ӨМРҮН ИШЫҒЫ

Профессор Сәид Әләскәров.

АЗӘРБАЈЧАН ДИЛИ: СӘВӘК, ГОРУЈАҒ, ӨЈРӘНӘК

ТҮРКОЛОЖИ КОНФРАНС

Бу күнләрдә Гырғызыстан ССР-ин пајтахты Фрунзе шәһәриндә бешинчи Үмумиттифаг түрколожи конфранс кечирилмишдир. Конфрансын ишиндә 700 нәфәр јахын алим вә тәдгигатчы иштирак едирди.

Конфрансын ачылышында халг јазычысы Ч. Айтматов кениш мә'рузә илә чыхыш етди. Нәинки ССРИ-дә, еләчә дә дүнја мигјасында чохшахәли түркологија елминин кениш шәкилдә сечиләнләрдири вә онун гаршысында дуран вәзифәләрдән данышды. О, әлкәмиздә вә онун һудудларындан узагларда түркологија саһәсиндә јорулмадан чалышан алимләрин сә'ләринин бирләшдирмәјә чағырды. Гырғыз халг епосу «Манас» вә дикәр түркдилли халгларын епосларынын бу халгларын тарихинин, дилинин, мәишәтинин, адәт вә ән'әнәләринин өјрәнилмәсиндә әлкәмиздә кедән ингилаби јенидәнгурма вә ашкарлығы ишығында өјрәнилмәсинә бөјүк әһтијач дүјүлдүгүну көстәрди. Гејд едәк ки, конфранс күнләриндә Ч. Айтматовун рәһбәрлијә алтында «Манас» епосуна һәср олунмуш Үмумиттифаг симпозиуму да кечирилә-ҹәк.

Конфрансын мүхтәлиф бөлмәләриндә республикамызы төмсил едән дилчи алимләримиздән А. Ахундов, К. Вәлијев, Т. Һачыјев, Р. Мәһәррәмова, З. Әлизадә, Ф. Бејсәлов, Ә. Рәчәбов, А. Мәммәдов, В. Пинес вә Н. Худијевин, әдәбијатшунасларымыздан Ә. Сәләддинин, М. Һәкимовун вә башгаларынын мә'рузәләри бөјүк марагла динләнилди.

Конфрансда морфолокија бөлмәсинә рәһбәрлик едән А. Ахундов түрк дилләриндә фе'л шәкилләринин елми шәрһиндә сүфа категоријасы анлајышынын вачиблијиндән данышды.

Т. Һачыјев «Азәрбајчан милли әдәби дилиндә гədим милли дилләримизин нормасы елементләри» мөвзусунда, Ә. Рәчәбов «Орхан-Јенисеј» абидәләринин дилиндә исми сөз бирләшмәләринин ишләнмә хүсусијәтләрә дair» мөвзусунда, Р. Мәһәррәмова Азәрбајчан әдәби дилы тарихинин тәртибә принсипләриндән, «Советская тюркология» журналынын редактор мүавини А. Мәммәдов гәдим түрк консонантизминин бәрабәрлик комплекс шәкилдә јанашмагы вачиблијиндән данышдылар.

К. Вәлијев проза илә поезијанын тәрҹүмәләрә әлагәсиндә дастышараг «Горгуд» абидәсинин илкин варианты илә һәм шәклиндә мөвчудлуғу фикрини ирәли сүрдү.

«Азәрбајчан халғынын «Короглу» епосунда Гырғызын бедин образы»ндан сөһбәт ачан В. И. Ленин адына АПИ-нин әмәкдары М. Һәкимов «ағырәјағырат» вә «гырат» лексемләринин арасындакы тарихи-лингвистик әлагәләрдән данышды.

Танынмыш алим Ә. Сәләддинин конфранса Нәсими јарадычылығы вә түркдилли халгларын мифолокијасы» мөвзусунда маралы мә'рузә илә чыхыш етди.

Ф. Бејсәлов «М. Казымбәј әсәрләриндә дилин нәәри мәсәләләри» адлы мә'рузәсиндә ону нүмајишлиҹә чохлу факт көтүрүб онун бүнјадынын сәбәбләрини — көрүшләрини фонетик вә фонолоҹи аспектләрдә ишыгландырды. Мә'рузәдә гејд едилди ки, М. Казымбәј өзүнүн ирсинә нәзәр салмаг үчүн дүнја дилчилик елминин инкишафына күчлү тәкан вермиш нәәри ирси нәзәр алмалы ирәнилмәмиш галмыр.

ССРИ-нин 50 иллији адына АПХДИ-нин експериментал фонетика лабораторијасында апарылан тәдгигатларын нәтиҹәләри һаггында бу сатирләрин мүәллифинин вә Ј. Мүштәдовун бир дәфә көстәрдиј ки, бу лабораторијада дилимизин фонетик гурулушунун төврбөн јолла өјрәнилмәсі елми мүасир тәләбләри сәвијәсиндәдир.

Конфранс күнләриндә Гырғызыстан телевизијасы ики-дилдилиник проблемләринә һәср едилмиш мүсаһибә кечирди, сонрадан исә Ј. Мүштәдовун бир дәфә кечирдиј ики-дилдилиг мөвзусунда Москва, Баку, Алма-Ата, Душәнбә, Фрунзе шәһәрләриндән олан алимләр ики-дилдилијин ролундан, әһәмијјәтиндән вә көләчәк проблемләриндән сөһбәт ачдылар. Мүсаһибәдә республикамызы төмсил едән Ф. Бејсәлов ики-дилдилијин нәзәри вә практик әһәмијјәтиндән сөз салды. Лакин онун јанлышы оларағ бир истинадә әсасламасы өзүнү ачыг-ачыг чыхыш етди. О кес-тәрди ки, мүттәфиг республикаларын јерли әнәлиси рус дилинин сә'јләр өјрәнилә-ким, бу әһтијачы бүтүн варлығы ила дүјдуғу кими, республикада јашајан дикәр халгларын вә етник групларын нүмајәндәләри дә әрәбисинди јашадығы республиканын милли дилини өјрәнмәји вә бу дилдә данышмағы бачармалыдырлар.

Конфрансын иштиракчылары бир нечә күн ərzində бу гədим дијарын кәрмәли јерләрини — Иссык-кула, Иссыг-атаја, XI әсрдә өрәб алифбасы илә «Кутадгу билиг» поемасынды јазмыш Јусиф Балагасунлунун вәтанында баш чәкдиләр. Филармонијада Гырғызыстан ичтичәснәт устаҳларынын иштиракы илә бөјүк консерт тәшкил едилди. Сајсыз-һесабсыз шәхси көрүшләрлә јанашы рәсми чөрчивәдә кечиралән тәбрикләр түркологија елминин көләчәк угурлары үчүн јахшы зәмин олачағдыр.

Үмумиттифаг түркологија конфрансын јекун иҹласында нәәбәти VI түркологија конфрансын Уфа шәһәриндә чағырылмасы барә-дә алынды. Верилмиш чохлу тәклифләрдән бири дә бу олду ки, нәәбәти конфранса мә'рузәләр түркдилли халгларын өз дилләриндә охунсун. Тәклиф јекдилликлә гәбул олунду.

М. СӘФӘРОВ,
ССРИ-нин 50 иллији адына АПХДИ-нин експериментал фонетика лабораторијасынын мүдири.

ПЕДАГОЖИ ШУРА

ЈЕНИ ГАЗДАГА ИШЛӘМӘЛИ

Бакыдаы Н. Туси адына 173 нөмрәли мәктәбин кечән дәрс илинда 44 нәфәр оғлан вә гыз битирмишдиг. Онлардан 18-и али вә орта ихтисас мәктәбләринә дахил олмушдур, галанлары исә халг тәсәрруфатынын мүхтәлиф саһәләринә ишләјирләр.

Мәктәбин 9—10-чу синифләриндә ријазијат дәрсләри дәринләшдирилмиш програм үзрә тәдрис олунур. Бу да шакирдләрдә дәгиг елмләрә гаршы күчлү мараг јарадыр. Кәләчәкдә исә дерјанчу сенифдән башлајараг ријазијат фәнниндә дәринләшдирилмиш програм үзрә тәдрис кәзәрдә тутулур. Бу мәгсәдлә һазырда мәктәбдә мүтәхәссиси тә'лим методларындан истифадә едилир.

Мәктәбдә «Ичбари тәһсил почтуғу» фәалијјәт көстәрир. Мөгсәд шакирдләр арасында мәктәбдәнбајыныма һалларынын сон гојмаг, һәмчинин әнтијачы олан аиләләрә вахтында мадди јардым көстәрмәкдир. Бу иш шакирдләрин өзләринин иштиракы илә апарылыр. Онлар мәктәбин јерләшдији микрорајонда бир сыра мәдәни-көтләви тәдбирләрин кечирилмәсинә, «анә-мәктәб» әлагәсинин күчләндирилмәсинә сә'ј көстәрирләр.

Шакирдләрин физики тәрбијәси илә бағлы педагожи коллектив бөјүк нараһатчылыг кечирир. Бу да сәбәбсиз дејил; идман сәһәсиндә индијәдәк көзәчарпан угурлар газанылмамышдыр. Чүнки мәктәбдә әдә идман салону јохдур. Одур ки, шакирдләр сон илләрәдәк идман дәрсләрини дә бош вахт кечирмишләр. Јалныз үч ил әввәл мәктәбин һәјәтинә мүасир типли идман гурғулары дүзәлдилмишдир. Лакин шакирд вә идман мүәллимләринин бу гурғулара лагејд мүнасибәти нәтичәсиндә онлар јарарсыз вәзијәтә дүшмүшдүр.

Даһа бир мәсәлә. Шакирдләр арасында мүхтәлиф мүсаги адәтләриндә чалмаға бачарарлар вә јахшы сөз оланлар вар. Һәтта тәһсил очағында ансамбл јарадмаг тәшәббүсү галадырылмышды. Тәәссүф ки, дәрсдәнкәнар вахтларда шакирдләри мәктәбә чәлб етмәк мүшкүл мәсәләјә чеврилмишдир. Тәсир исә өсасән валидејнләрин үзәринә дүшүр. Онларын чох ушаглары дәрсдән сонра мәктәбдә олмасына гадаған едир.

Мүәллимләри, шакирдләри вә валидејнләри дәрсликләрин чатышмазлығы хүсусиндә нараһат едир. Мәсәлән, мәк тәбдә «Ичтимаијјат», «Азәрбајчан тарихи» дәрсликләрини нә бир бириндән чәмн үч нүсхәдир. Бунун һансы чатишмазлыгдан јарадтығынын шәрһинә ентијач јохдур. Лакин шакирдләрин өзләринин китаблара гаршы «амансыз» олмаларына да кәлмәмәк лазым дејил. Онлар дәрсликләрдә истәдикләри кими рәфтар едә, нәтичәдә китаблар вахтындан әввәл сырадан чыхыр...

Бүтүн бунлар бәрәдә мүәллимләрин, валидејнләрин, шакирдләрин вә ичтимаијјат нүмајәндәләринин бу күнләрдә кечирилмиш үмумәмәкдар конфрансында данышылмышдыр.

Мәктәбин директору С. Мәммәдова һесабатында конфранс иштиракчыларына нараһат едән башга мәсәләләр үзәриндә дә дајанмыш, һәмчинин проблемләрин һәлли үчүн көрүләчәк тәдбирләр барәдә мә'лумат вермишдир.

Конфрансда 15 нәфәрдән ибарәт мәктәб шурасы јарадылмышдыр. Шура мәктәб һәјәти илә бағлы мәсәләнә чыхан проблемләрин арадан галдырылмасында педагожи коллективә јахындан көмәк едәчәк.

КРИПТОГРАМ

Бу криптограмда мәшһур Азәрбајчан шаири Н. Кәнчәбинин әсәрләриндән ики мисралыг чүмлә јазылмышдыр. Әкәр верилмиләрә дузғун чаваб тапсаг, нөмрәләри һәрфләрлә әвәз етсәнә, һәмин мисралары охуја биларсынмы.

I. 10. 15. 8. 3. 3. 2. 10— Педагожи ишчи.
II. 4. 11. 17. 2. 1—Јазычы.
III. 19. 8. 16. 6. 7. 11. 9 —Әдаләт.
IV. 13. 5. 6. 15. 14—Агач.
V. 12. 11. 11. 18. 11—Нидерланда шәһәр.

Төртүнчү сәтир:
Сәлеф ӘЛИЈЕВ,
Агсу рајону, Калха кәнд орта мәктәбинин мүәллими.

ТҮРК ВОКАЛЧЫЛАРЫ ИЛӘ КӨРҮШ

«ДАСТАН» ТЕАТРЫ

Түркијә мүгәнниләри Ч. Вердинин М. Ф. Ахундов адына Азәрбајчан Академик Опера вә Балет Театрында көстәрилән «Отелло» операсында бөјүк мувәффәгијјәтлә чыхыш етмишләр. Анҳара Опера вә Балет Театрынын солистләри Осман Кәјолу вә Кулкө Шекәрәмбәр Отелонун вә Дездемонанын ролларына ифа етмишләр. Тамашанын дирижору Азәрбајчан ССР халг артисти Рауф Абдуллајев иди.

Р. Абдуллајев Азәринформун мүхбиринә демишдир: бөјүк итали бәстәкары Чечелле Верди Ниҹәдә анадан олмасынын 175 иллији јахынлашыр. Бизә хошдур ки, бу әламәтдар һадисәјә һәср етдиҗимиз тамашада Азәрбајчан сәнәтинин устаҳлары илә бирликдә түрк һәмкарларымыз да чыхыш едәчәкләр. Гонаглараныз исә Ч. Вердинин мәшһур «Отелло» операсы илә бағлы мараглы мәлумат вермишдир. Онлары ојнадығы ролдар Верди мусигисинин руһу илә јахындан сөһбәтләр.

Бакыдакы сахсы габлар заводунун кәнч әмәк габағчыларындан сөз дүшәндә Рејһан Әләкбәровун ады биринчиләр сырасында чәкилир. Рејһанын мүхтәлиф нөв габларын үзәрә чәкдији шәкилләр јарашыры илә әәнг охшајыр, бурахылан рәһәсулун кеифијјәтинә јүксәк тә'сир көстәрир, Рејһан дөгма мүәссисәнин иштиракчысыдыр. Шәкилдә: Р. Әләкбәрова.

Дашкөсәндә јарадылмыш «Дастан» театрынын ики јашы вар. Улу озан-саз сәнәтинин надир нүмунәләрини, јаддашларда јашајан мәһәббәт вә гәһрәманлыг дастанларымызын һәјата гајтарылмасы кими өнчә гојан бу коллектив һәмин истигамәтдә јарадылмыш илк вә һәләлик јеканә театрдыр. Дашкөсәнлиләр индијәдәк бир нечә дастан-тамаша һазырлајыблар. «Әләскәрин Сәнәбәнасы», «Әләскәр вә Дели Алы», «Ашыг Һүсејн Шәмирханлы» Ләчинин «Сафәр» тамашалары Товузда, Газахда, Гәсым Исмаилләвдә, Кәнчәдә; Сумғајытда марагла гаршыланыб.

Кечән ил театр «Илләр ајрысы», јахуд «Әләскәрин Сәнәбәнасы» тамашасы илә нкинчи республика халг јарадычылығы фестивалынын јекун турунда иштирак едиб. Икі саата гәдәр давам едән бу дастан-тамаша сәнәтсевәрләрин вә мүтәхәссисләрин диггәтини чәлб едиб вә театр фестивалын лауреаты адына лајиг көрүлүб. Ашыг Әләскәр ролунун ифачысы Мәммәд Әскәров, Ашыг Алы ролуну ојнајан Шакир Мәммәдәсәнов вә Әләскәрин өмүр јолдашы Зәһрә ролунда ојнајан Һәмәјил Мусајева тәбии ифалары, көзәл саз чалмаглары, ширин авазла охумаглары илә дастан-тамашанын чаҳлы алынмасына чалышырлар. Мүтәхәссисләрин фикринчә, бу тамаша оригинал јарадычылыг ахтарышларына мәзәл едән, өз үслубуну, өз јенијну тапмыш, көзәл импровизасија бачарығы илә диггәти чәлб едән исте'дадлы бир театр коллективинин јарадычылыг угурларындан хәбәр верир.

Бәр үч тамашанын гурулушуну верән Хыдыр Нәсибов дастанчылыг ән'әнәләринә горујуб сахлаја билмиш, синкретик сәнәтин сечилјәни вә хүсусијәтләрини үзә шәкилдә әлагәләндирмәјә наил олмушдур. Ихтисасча физик олан Хыдыр мүәллим театрын јарадычысы вә режиссорудур. Ел әдәбијјатынын, ашыг сәнәтинин маһир биличиси Хыдыр Нәсибов јыса мүддәтдә исте'дадлы бир коллектив јарада билиб. Дастан-тамашаларда пешәкар ашыгларла јанашы фәһләләр, металлургләр да иштирак едирләр.

Хыдыр Нәсибов театрын јарадычылыг принсипләрини данышаркән јеә едир:

— Дастанларымызын сәнәләшдирилмәси, тамашаја гојулмасы онларын популјарлашдырылмасы вә јашадылмасы јолунда башлыча васитәләрдән биридир. Дастанларымызын, үмумијјәтлә, ашыг сәнәтинин тәблиғиндә мүәјјән мәнфәәтләримиз вар. Телевизијанын «Дастан вә шамы» верилиши јаранмыш болуғу долдурмаг үчүн чох әдәбдир. Театрымыз һәләлик кичик дастанлары сәнәләшдирир, бәлә ки, ашыг сәнәтинин спесифик чәһәтләрини вар вә биз дә буну нәзәрә алмырыг. Төмрубмизин азлығы да өзүнү нисс елатдырир. Илк тамашаларымыз, јәјсан, пис алынмајыб. Кәләчәкдә бир мүрәккәб драматургин мәтни, биткин композисијасы олан бир нечә мәнәббәт вә гәһрәманлыг дастанларымызы сәнәләшдирмәк фикриндәјик. Һәмјерлиләримизин ики һиссәләри «Ашыг Мәһәммәд» дастанламашасы үзәриндә ишләјирик. Ону да дејим ки, биз јалныз ашыг јарадычылығына, дастанлара јох, халг әдәбијјатынын бүтүн жанрларына, милли адәт-ән'әнәләринә,